

## ZPRÁVA Z NÁVŠTĚV POLICEJNÍCH ZAŘÍZENÍ

### I. Obecný úvod

#### a) Systematické návštěvy

1. Do 1. ledna 2006 neexistoval v České republice orgán, který by vykonával systematickou preventivní vnější kontrolu míst, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě. Dne 18. prosince 2002 byl Valným shromážděním OSN přijat Opční protokol k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání<sup>1</sup>, který mimo jiné zavázal smluvní strany této Úmluvy k vytvoření tzv. národního preventivního mechanismu. Tímto národním preventivním mechanismem se v České republice počínaje 1. lednem 2006 stal veřejný ochránce práv, který splňuje veškerá kritéria kladená Opčním protokolem na tento prvek prevence.

2. Povinnosti veřejného ochránce práv se rozšířily o úkol provádět systematické návštěvy všech míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě (§ 1 odst. 3 a 4, § 21a zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění zákona č. 381/2005 Sb., dále jen zákon o VOP). Je lhostejno, zda jsou tyto osoby omezené na svobodě na základě rozhodnutí či příkazu orgánu veřejné moci, nebo v důsledku faktické situace, v níž se nacházejí. Při návštěvách ochránce zjišťuje, jak je s těmito osobami zacházeno, snaží se zajistit respektování jejich základních práv a posílit jejich ochranu před tzv. špatným zacházením.

3. Vykonávání systematických návštěv předpokládá vytvoření předem určitého systému a sestavení plánu pro konkrétní časový úsek. V tomto smyslu jde též o návštěvy pravidelné, s výrazným preventivním zaměřením. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen zaměstnanci Kanceláře) vždy navštíví několik konkrétních zařízení v rámci naplánovaného tematického zaměření. Výběr zařízení se řídí mimo jiné předchozími poznatky z praxe ochránce, získanými referencemi od veřejnosti či umístěných osob (pozitivními i negativními) nebo výsledky činnosti jiných resortních kontrolních mechanismů. Zákon o VOP ochránci v ustanovení § 21a odst. 2 ukládá vypracovat po provedení návštěvy zařízení zprávu o svých zjištěních. Součástí této zprávy mohou být doporučení nebo návrhy opatření k nápravě. Ochránce vyzve zařízení, aby se k jeho zprávě, doporučením nebo návrhům na opatření k nápravě vyjádřilo ve stanovené lhůtě (§ 21a odst. 3).

4. Ochránce se v rámci provádění a vyhodnocování systematických návštěv nezaměřuje jen na formální dodržování zákonnosti, ale také na případy, kdy by jednání odpovědných osob nebo stav v zařízeních neodpovídal principům demokratického právního státu a dobré správy a znamenal by, nebo by mohl znamenat, pro osoby umístěné v zařízeních hrozbu mučení, krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, ale také špatného zacházení či neúcty k člověku a jeho právům.

---

<sup>1</sup> vyhláška č. 143/1988 Sb., Ministra zahraničních věcí o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

## **b) Systematické návštěvy policejních cel**

5. Jedním z typů zařízení, ve kterých jsou osoby omezeny na svobodě veřejnou mocí, jsou též policejní cely a policejní zařízení obecně. Působnost ochránce se na ně výslovně vztahuje podle ustanovení § 1 odst. 4 písm. b) zákona o VOP. V souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o VOP byly v měsíci lednu a únoru 2006 skupinou zaměstnanců Kanceláře provedeny návštěvy v 19 policejních zařízeních. Po provedení návštěv ochránce ve smyslu ustanovení § 21a odstavce 2 a 3 zákona vypracoval zprávy z provedených návštěv obsahující skutková zjištění, doporučení a návrhy opatření k nápravě a vyzval vedoucí (ředitele) zařízení, aby se k těmto zprávám ve stanovené lhůtě vyjádřili a případně ho informovali o přijatých opatření k nápravě.

### **Důvod návštěv policejních cel**

6. Důvodů pro provedení návštěv policejních cel bylo několik. Jedním z nich byl aktuální stav právní úpravy. V souvislosti s policejními celami jde zejména o zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZPČR), a o interní právní předpisy Ministerstva vnitra a policejního prezidenta, především o závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 29. prosince 2004 o policejních celách (dále jen ZP PP). Tyto předpisy stanoví, kdo a kdy může být umístěn do policejní cely a jaký režim je pro ni nastaven. Právní úprava v rovině zákona je poměrně kusá (§§ 26 až 32 ZPČR). **Interní předpisy, místo aby jen prováděly jednotlivá zákonná ustanovení, spíše samy stanoví rozsah práv a povinností osob omezených na svobodě, což představuje stav pro právní stát neudržitelný.**

7. Dalším důvodem pro návštěvy policejních cel byly poznatky jiných kontrolních mechanismů. Jak vyplývá z dosud dvou uskutečněných kontrolních návštěv Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT), Česká republika stále nedosahuje evropských standardů ochrany práv zadržených osob na policejních služebnách. CPT opakovaně vytýká nedostatečné zajištění realizace tří základních pojmů špatného zacházení, jak je sám definoval, od samého začátku zadržení (možnost podat informaci osobě dle svého výběru, přístup k právní pomoci, možnost prohlídky lékařem dle své volby). Také informování osob o jejich právech neodpovídá požadované úrovni. Ochránce při přípravě systematických návštěv vycházel z objektivních zjištění CPT při návštěvách provedených v ČR i z některých teoretických závěrů (standardů) této instituce. Podobný postoj ochránce zaujal i k výstupům z činnosti Rady vlády pro lidská práva, konkrétně pak jejího Výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a z činnosti některých tuzemských i mezinárodních nevládních organizací.

### **Systém návštěv a výběr zařízení**

8. Zařízení byla vybrána tak, aby reprezentovala všech 8 krajů původního územního členění, které správa Policie ČR zachovává, a 13 ze současných vyšších územních samosprávných celků. Záměrem bylo v každém kraji navštívit nejméně jedno zařízení s policejními celami, a to tak, že byla vybrána jak zařízení, kde se nacházejí cely určené pro vícehodinové umístění (viz čl. 2 ZP PP), tak cely určené pro krátkodobé umístění. Vybraných zařízení se dosud týkaly tři případy veřejného ochránce práv (sp. zn. 1185/2003 a 3212/2003 se týkaly Věžeňsko eskontního oddělení na ul. Kongresové v Praze a sp. zn. 2433/2005 se týkal Věžeňsko

eskontního oddělení PČR Správy Jihomoravského kraje). CPT navštívil v roce 1997 a 2002 pět z vybraných zařízení (Praha ul. Kongresová, Brno, Šumperk, Ostrava, Plzeň), Výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání Rady vlády pro lidská práva navštívil dvě zařízení (Chomutov, Brno). Navštívená zařízení reprezentují jak „malá“ obvodní oddělení jen s několika celami, tak oddělení s desítkami cel. Jako podklad pro výběr zařízení byl především použit seznam policejních cel zasláný dne 3. 12. 2005 policejním prezidentem plk. Mgr. V. Husákem.

### Přístup

9. Cílem návštěv bylo v souladu s § 1 odst. 3 zákona o VOP především **posílení ochrany osob před tzv. špatným zacházením**. Špatným zacházením je třeba v obecné rovině rozumět jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost. Podle míry zásahu do lidské důstojnosti nebo dokonce do tělesné integrity může mít špatné zacházení konkrétně podobu mučení, krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, ale také neúcty k člověku a jeho právům, nerespektování jeho sociální autonomie a soukromí. Formálně může špatné zacházení spočívat nejen v porušování základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod nebo mezinárodními úmluvami či v překračování zákonů a podzákonných právních předpisů, ale i v neplnění více či méně závazných instrukcí a pokynů a v nedodržování neprávních standardů.

10. Při návštěvách se ochránce zaměřil především na případné systémové nedostatky. Špatné zacházení vůči osobě umístěné do policejní cely může vycházet jednak z nedostatečného materiálního zajištění jejího pobytu, jednak z nedodržování lidské důstojnosti a nemožnosti realizace všech práv, kterými osoba zajištěná, zatčená, zadržovaná nebo předvedená disponuje. Ochránce se v této souvislosti zajímal o to, zda jsou v praxi uplatňovány pojistky proti špatnému zacházení.

### Průběh návštěv

11. Systematické návštěvy se uskutečnily celkem v 19 policejních zařízeních ve dnech 18. a 19. ledna, 30. a 31. ledna, 6. a 7. února, 16. a 17. února, 24. a 25. února a 28. února. Během návštěv bylo celkem zkontrolováno 110 policejních cel. Návštěvy probíhaly v denních i večerních hodinách, v pracovních dnech i ve dnech pracovního klidu. Účastnili se jich většinou 4, výjimečně 3 nebo 2 zaměstnanci Kanceláře. Za útvar PČR ve většině případů jednal jeho vedoucí, výjimečně jeho zástupce nebo policista vykonávající dozorčí službu.

12. **Návštěvy proběhly vždy neohlášeně**, aby poznatky získané v jejím průběhu co nejvíce odpovídaly běžné policejní praxi. Na mnoha místech byli policisté obeznámeni s novou působností ochránce. Zaměstnancům Kanceláře byla ze strany policistů poskytnuta patřičná součinnost. V průběhu přípravy návštěv také dobře probíhala komunikace s kontaktními osobami na Policejním prezidiu.

13. Samotná návštěva jednoho zařízení trvala 2 až 5 hodin. Průběh návštěv měl svou předem danou strukturu. Po krátkém uvedení návštěvy vedoucímu policistovi se zaměstnanci Kanceláře rozdělili. Zatímco probíhal podrobný rozhovor s vedoucím útvaru, ostatní provedli prohlídku a fotodokumentaci cel a jejich zázemí a vyslechli bez přítomnosti dalších osob osoby v celách umístěné, pokud nebyly cely právě prázdné. Dále se uskutečnil jeden nebo více rozhovorů, opět bez přítomnosti třetích

osob, se službu konajícími policisty a prohlídka služebních pomůcek a dokumentace týkající se policejních cel a osob v nich umístěných. Obvykle byly pořízeny kopie náhodně vybraných částí dokumentace. Rozhovory byly vedeny polostandardizovaným způsobem a byly zaměřeny na oblasti, ve kterých by mohly být osoby umístěné do cel vystaveny špatnému zacházení. Otázky směřovaly ke zjištění materiálního zajištění pobytu v cele, souladu uplatňovaného režimu s lidskou důstojností, podmínek pro realizaci práv osob i jejich faktickou realizaci. U policistů zaměstnanci Kanceláře rovněž zjišťovali, jaká je jejich představa o obsahu pojmu „špatné zacházení“ a jaké je jejich povědomí o standardech, které do českého právního řádu vnáší mezinárodní úprava.

## II. Charakteristika navštívených zařízení

14. Systém policejních útvarů s územně vymezenou působností vychází z původního krajského členění. Přestože je policejní organizace zastoupena nejpočetnější skupinou obvodních oddělení (v Praze nahrazených útvary místních oddělení PČR) jako základních výkonných organizačních článků PČR s územně vymezenou působností, které jsou zřízeny k plnění úkolů služby pořádkové policie, je nutno v rámci celého systému PČR počítat i s dalšími útvary, kde může být osobní svoboda omezena. Mezi takové útvary nutno zařadit vyšší výkonné organizační články PČR jako okresní ředitelství (ve statutárních městech městská ředitelství a v Praze obvodní ředitelství) a další výkonné organizační články PČR, zejména vězeňsko eskortní oddělení a oddělení hlídkové služby (je však třeba počítat i s železničními odděleními, poříčním oddělením, oddělením METRO a policejními stanicemi jako detašovanými pracovišti obvodních oddělení).

15. Ačkoliv lze prostorově vymezit omezení osobní svobody člověka ze strany PČR na policejní cely, z obecného pohledu je třeba omezení osobní svobody vztáhnout i na služební vozidla, veškeré prostory policejních útvarů a vzhledem k zákonu ZPČR, zejména jeho § 16, v podstatě na jakékoliv místo, kde je osobní svoboda člověka fakticky omezena.

16. Policejní zařízení lze rozdělit také z hlediska jejich vztahu k osobě omezené na svobodě, resp. k jejím právům. Zatímco příslušníci obvodního oddělení povětšinou osobu prvotně omezí na svobodě a zajistí veškerá její práva, oddělení vězeňsko eskortní a okresní ředitelství působí pouze jako tzv. správci cel, jež osobu na určitou dobu přeberou a opatrují z hlediska materiálního, ale kteří se již o práva (např. informování třetí osoby o situaci zadrženého, právo na právní pomoc, právo stížnosti atd.) osoby do cely umístěné nestarají. Dle slov odpovědných pracovníků, zajištění těchto práv zadržených je povinností policistů, kteří takovou osobu do policejní cely dodali, tedy právě policistů obvodních oddělení. Návštěvami však bylo zjištěno, že některá obvodní (místní) oddělení tyto povinnosti neplnila, čímž porušovala práva osob omezených na svobodě, proto by bylo žádoucí, aby i tzv. správci cel, tedy oddělení vězeňsko eskortní a okresní ředitelství, nebyli zproštěni odpovědnosti za realizování práv osob umístěných v policejních celách. **Pokud osoba umístěná do policejní cely těchto útvarů vznese námitku, že některé její právo nebylo obvodním oddělením realizováno, měla by být vzniklá situace napravena právě tímto útvarem. Jak bylo zjištěno, často se však setká pouze**

**se sdělením, že nejde o povinnost dotyčného útvaru, aniž by byl nežádoucí stav napraven.**

17. Jak již bylo uvedeno, čl. 2 ZP PP stanoví základní **rozlišení druhů policejních cel**, a to na policejní cely určené pro krátkodobé umístění osoby omezené na svobodě na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však 6 hodin, a policejní cely určené pro vícehodinové umístění osoby omezené na osobní svobodě (zde je maximální doba omezení dána právními předpisy, zejména ZPČR a zákonem č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen TR), kde může zadržená osoba strávit max. 72 hodin. Jak bylo šetřeními zjištěno, toto rozdělení je obvykle respektováno. **Ze strany některých policistů však byla cela pro krátkodobé umístění stále chápána ve smyslu předchozích „čekáren“ a nebyla těmito policisty vůbec pojímána jako policejní cela dle ZP PP, byť disponovala daným charakterem i vybavením.**

18. Navštívené policejní útvary jsou umístěny do budov, které v mnoha případech původně sloužily ke zcela odlišným účelům (dokonce např. i jako chudobinec). Některé objekty, stejně tak jako v nich zbudované policejní cely, patří mezi novou výstavbu (OO PČR Nová Role), popř. byly ve větším rozsahu rekonstruovány (OO PČR Zlín), některé přetrvávají téměř v nezměněné podobě již od 70 let 20. století (OHS PČR Chomutov), čemuž odpovídají i materiální podmínky v nich zbudovaných policejních cel. Cely pro vícehodinové umístění jsou ve většině případů určeny pro dvě osoby, zbytek je pro osobu jedinou, a to jako standardní cela nebo cela s karanténním či izolačním účelem. Cely pro krátkodobé umístění nebyly kapacitně definovány, pouze na Obvodním oddělení PČR Ústí nad Labem bylo sděleno, že místní cela je schopna pojmout maximálně 15 osob.

19. V následujících tabulkách jsou uvedeny základní statistické údaje týkající se útvarů PČR a počtu jednotlivých druhů policejních cel, dále útvary a druhy policejních cel, které byly ochráncem navštíveny. Informační penzum, z něž bylo čerpáno v prvním přehledu, bylo sestaveno z údajů poskytnutých Policejním prezidiem. Tyto informace nebyly vždy naprosto aktuální. Šetřeními byly v některých případech zjištěny např. nepřesné údaje týkající se počtu cel, adres či typů policejních útvarů a jejich odpovědných pracovníků.

### Přehled útvarů PČR, v nichž může dojít k omezení osobní svobody

Správa	Počet útvarů celkově**	Počet útvarů s policejním i celami	Počet cel pro vícehodinové umístění	Počet cel pro krátkodobé umístění
Hl. město Praha	55	1	27	žádné
Středočeský kraj	91	30	46	4
Jihočeský kraj	69	39	55	6
Západočeský kraj	87	13	37	žádné
Severočeský kraj	102	17	50	žádné
Východočeský kraj	99	50	69	11
Jihomoravský kraj	105	38	63	15
Severomoravský kraj	101	45	81	žádné
<b>Celkem</b>	<b>709</b>	<b>233</b>	<b>428</b>	<b>36</b>

\* údaje v těchto sloupcích byly poskytnuty Policejním prezidiem

\*\* údaje získány z veřejně přístupných informačních systémů, zejména internetových stránek Ministerstva vnitra ČR

### Přehled útvarů PČR navštívených veřejným ochráncem práv

Název navštíveného útvaru	Spadá pod útvar	Správa	Počet cel pro vícehodinové umístění	Kapacita cel pro vícehodinové umístění	Počet cel pro krátkodobé umístění
Vězeňsko eskortní oddělení Praha	Správa hl.m. Praha	Hlavní město Praha	27	53	žádné
Místní oddělení Mústek	Obvodní ředitelství Praha I	Hlavní město Praha	žádné	0	1
Okresní ředitelství Kutná Hora	Správa Středočeského kraje	Středočeský kraj	2	4	žádné
Vězeňsko eskortní oddělení České Budějovice	Správa Jihočeského kraje	Jihočeský kraj	10	14	žádné
Obvodní oddělení Humpolec	Okresní ředitelství Pelhřimov	Jihočeský kraj	2	4	1
Vězeňsko eskortní oddělení Plzeň	Správa Západočeského kraje	Západočeský kraj	7	14	žádné
Obvodní oddělení Nová Role	Okresní ředitelství Karlovy Vary	Západočeský kraj	1	1	žádné
Oddělení hlídkové služby Chomutov	Okresní ředitelství Chomutov	Severočeský kraj	4	8	žádné
Obvodní oddělení Litoměřice	Okresní ředitelství Litoměřice	Severočeský kraj	6	7	1
Obvodní oddělení Ústí nad Labem – město	Okresní ředitelství Ústí nad Labem	Severočeský kraj	7	13	1
Okresní ředitelství Rychnov nad Kněžnou	Správa Východočeského kraje	Východočeský kraj	2	4	žádné
Obvodní oddělení Svitavy	Okresní ředitelství Svitavy	Východočeský kraj	2	4	1
Obvodní oddělení Políčka	Okresní ředitelství Svitavy	Východočeský kraj	2	4	1
Obvodní oddělení Brno – Komárov	Městské ředitelství Brno	Jihomoravský kraj	žádné	0	2
Vězeňsko eskortní oddělení Brno	Správa Jihomoravského kraje	Jihomoravský kraj	16	26	žádné
Obvodní oddělení Zlín	Okresní ředitelství Zlín	Jihomoravský kraj	2	4	žádné
Obvodní oddělení Šumperk	Okresní ředitelství Šumperk	Severomoravský kraj	3	3	1
Obvodní oddělení Frenštát pod Radhoštěm	Okresní ředitelství Nový Jičín	Severomoravský kraj	2	4	1
Pořádkový a pohotovostní odbor Ostrava	Městské ředitelství Ostrava	Severomoravský kraj	5	10	žádné
<b>Celkem</b>	<b>19</b>		<b>100</b>	<b>177</b>	<b>10</b>

cela od 1.1.2006 již není využívána, neboť oddělení již nemá charakter útvaru pořádkové policie

### III. Konkrétní zjištění a doporučení k nápravě

#### a) Omezení pohybu zadržených osob

20. Za zásadní a obecně rozšířený problém policejních cel a přilehlých prostor je nutno považovat **existenci madel**, která slouží k omezení pohybu osob a jež se vyskytovala v osmi z devatenácti navštívených zařízení. Lze tudíž konstatovat, že nejde o ojedinělou, ale spíše rozšířenou praxi. K madlům mohou být připoutány agresivní osoby, a to pouty, tedy s použitím donucovacího prostředku. Připoutání k madlu tímto způsobem lze tedy chápat jako použití donucovacího prostředku sui generis, jakkoli tento druh ZPČR neuvádí. Výskyt poutacích madel byl v jednom případě zjištěn na celách určených pro vícehodinové umístění (dále jen „vícehodinová cela“), ve zbylých případech se jednalo o cely určené pro krátkodobé umístění (dále jen „krátkodobá cela“), ať už byla umístěna na stěně či se vyskytovala v provedení kovových oček v ocelovém rámu lůžka nebo lavice tak, aby k nim mohla být osoba připoutána.

21. V jednom případě bylo zjištěno, že v prostoru před celami se nacházely poutací pásy, jejichž funkce spočívala dle vyjádření policistů v možnosti připoutat k lůžku agresivní osobu, jedním pásem přes nohy a druhým přes hrudník. Na možnost takového „přikurtování“ je osoba umístěvaná do cely poučena. ZPČR ani žádný jiný právní předpis však použití takového donucovacího prostředku neumožňuje. **Argument policistů, že uvedené pásy již nejsou používány, neobstojí, neboť již samotnou hrozbu jejich použití (ať už uvedeným poučením – upozorněním, nebo pouhým vizuálním pohledem na pásy při umístění do cely) lze chápat jako jednání vykazující znaky, které by bylo možno subsumovat pod pojem mučení ve smyslu čl. 1 odst. 1 podle Umluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.).**

22. Dále bylo v jednom případě zjištěno, že madla jsou umístěna na stěně nikoli ve vícehodinových celách, ale v místnosti před nimi. Uvedená místnost před celami byla oddělena od chodby stěnou a vchodovými neprůhlednými dveřmi. **Nebyla vybavena ani kamerovým systémem, ani signalizací a hlasitým telefonem tak, aby dohled nad osobou k madlu připoutanou bylo možné spolehlivě zajistit i bez přítomnosti dozorčí služby.**

23. Ustanovení § 16 ZPČR upravuje oprávnění policistů k omezení pohybu agresivních osob, a to tak, že osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo policistu nebo poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk, může být omezena možnost volného pohybu připoutáním k vhodnému předmětu. Omezení volného pohybu může trvat nejdéle do doby, než osoba od jednání upustí nebo než bude umístěna v policejní cele, nejdéle však 2 hodiny. **Z dané úpravy tedy jasně vyplývá, že k omezení volného pohybu může z uvedených důvodů a při splnění daných podmínek dojít prakticky kdekoli, vyjma prostoru policejní cely.** Interní akt řízení (ZP PP), konkrétně v části III. písm. b) Přílohy č. 2, která upravuje vybavení krátkodobé cely, obsahuje ustanovení, že mezi její povinné vybavení patří také prostředek k připoutání agresivních osob k omezení pohybu. ZP PP jde tedy v této podzákonné úpravě nad rámec úpravy zákonné a navíc je s ní v rozporu, neboť zákonodárce měl ve shora uvedeném ust. § 16 ZPČR zjevně na mysli, aby k dalšímu

omezování osobní svobody osoby v cele již nedocházelo s tím, že její omezení v prostoru uzavřené cely je již zcela dostatečné. I před umístěním agresivní osoby do krátkodobé cely lze předpokládat, že pokud se osoba chová agresivně, lze její zklidnění zajistit připoutáním k vhodnému předmětu mimo celu po dobu nejvýše 2 hodin, s tím, že poté, již zklidněná, bude na celu umístěna. **Poutání osoby k madlu v prostoru cely samotné je tedy protiprávní. Shora uvedený rozpor v právní úpravě je nadále neudržitelný i z důvodu nejednotné praxe, kdy v některých policejních zařízeních s celami madla zřízena v celách jsou, v jiných nikoli, aniž by bylo jejich budování a následné používání jednoznačně upraveno.**

24. V souvislosti s možností omezení volného pohybu agresivních osob připoutáním ke vhodnému předmětu je třeba také uvést, že v jednom případě bylo zjištěno zřízení kovových kruhů (k omezení pohybu agresivních osob dle § 16 ZPČR) zabudovaných do zdi v těsné blízkosti místnosti dozorčí služby, avšak ve vstupní hale budovy. Osoba k tomuto kruhu připoutaná by tak mohla být vystavena pohledům nejen policistů a administrativního personálu, ale i veřejnosti, což by mohlo být zadrženou osobou oprávněně chápáno jako ponižující.

25. Z pohledu druhů omezení osobní svobody v policejních zařízeních (vícehodinové cely – krátkodobé cely – omezení volného pohybu připoutáním ke vhodnému předmětu) by mělo jít o nejmírnější a nejšetnější zásah do osobních práv. Je na místě uvést, že toto omezení osobní svobody ze své podstaty slouží pouze jako operativní prostředek a z pozice právní úpravy a zásahu do osobní svobody by mělo jít (a většinou i jde) pouze o dočasné omezení svobody. **Jednou z hlavních zásad při uvedeném omezení osobní svobody musí být respektování lidské důstojnosti, stejně jako tomu je např. v případě omezení osobní svobody osoby v krátkodobé cele, kde ZP PP v jedné z obecných zásad i výslovně stanoví, že cely se v objektu umísťují dle možností a potřeb uživatele (např. části chodeb, odpočívadel, hal, místností), ale tak, aby nebyla snižována lidská důstojnost umístěných osob (viz níže). S ohledem na shora uvedené je dané umístění kovových madel kruhů – poutacích madel – nutno hodnotit jako nevyhovující.**

#### **b) Materiální podmínky v krátkodobých celách**

26. Obecné zásady pro budování krátkodobých cel (část I., odst. první, písm. b a c Přílohy č. 2 ZP PP) stanoví, že se krátkodobé cely umísťují v objektu podle možností a potřeb uživatele (např. části chodeb, odpočívadel, hal, místností), ale tak, **aby nebyla snižována lidská důstojnost umístěných osob.** Navíc musí být řešeny tak, aby policista, který vykonává jejich ostrahu, měl možnost provádět vnější vizuální dohled a kontrolu umístěných osob, bez nutnosti vstupu do cel (k tomuto lze využít i příslušná technická zařízení). Při jedné z návštěv se vyskytl případ, kdy umístění krátkodobé cely v budově policejního zařízení bylo s uvedenými zásadami v rozporu. Jakkoli cela splňovala podmínku vizuálního dohledu ostrahy, neboť cela byla vybudována v chodbě naproti místnosti dozorčí služby, osoba umístěná v této cele mohla být vystavena po celou dobu umístění nejen pohledům policistů, ale též administrativního personálu a pohledům kolemjdoucích, neboť po chodbě se mohl pohybovat kdokoli, tedy i veřejnost, což by mohlo být oprávněně zadrženou osobou chápáno jako ponižující. **Je zásadně nezbytné volit umístění krátkodobé cely tak, aby sice byla splněna podmínka vizuálního dohledu, avšak pouze ze strany**



**policistů, nikoli už třetích osob, a aby tudíž k popsanému stavu snižování lidské důstojnosti osob v ní umístěných docházet nemohlo ani teoreticky.**

27. Dle části I., odst. druhý, písm. a) Přílohy č. 2 ZP PP (obecné zásady pro budování krátkodobých cel) má být v rámci krátkodobé cely vyveden slaboproudý rozvod na dozorčí službu s možností využití signalizace, hlasitého telefonu a ovládání kamery (neplatí v případě vizuálního dohledu). Krátkodobé cely většinou disponují kamerovým systémem s vyvedením na monitor umístěný v místnosti dozorčí služby a zpravidla též vyvedením slaboproudého rozvodu na dozorčí službu s možností signalizace, nicméně často bez hlasitého telefonu. **V jednom z navštívených zařízení tato zásada nebyla respektována vůbec, neboť cela nebyla vybavena ani kamerou, ani signalizací s hlasitým telefonem, takže nebylo zřejmé, jakým způsobem osoba v ní umístěná může dát najevo potřebu použít WC nebo se napít.**

#### **c) Nedotknutelnost osoby v krátkodobých celách**

28. V souladu s ustanovením § 27 odst. 1 ZPČR jsou před umístěním do cely osobě odebrány věci, kterými by mohla ohrozit zdraví nebo život vlastní nebo jiné osoby. Děje se tak v rámci tzv. dodatečné bezpečnostní prohlídky. Dle části I. písm. b) odst. druhého Přílohy č. 2 ZP PP se v rámci krátkodobé cely zřídí místnost pro provádění prohlídek zajištěných a zadržených osob před jejich umístěním v krátkodobé cele. Bylo zjištěno, a to opakovaně, že jak při umístění osoby do krátkodobé cely, tak do cely vícehodinové (viz níže), tyto prohlídky neprobíhají v místnosti shora uvedené, neboť tato většinou v policejních zařízeních s policejními celami zřízena není. **Prohlídky tak probíhají zpravidla na chodbě před celou, která je často průchozí a nelze vyloučit, že by tak osoba mohla být vystavena pohledům nejen policistů, ale i administrativního personálu, případně i veřejnosti, což by mohlo být zadrženou osobou oprávněně chápáno jako ponižující. Je na místě zdůraznit, že shora uvedený přístup k provádění prohlídek nepředstavuje postup, který respektuje důstojnost prohlížené osoby.**

29. Podzákonná právní úprava krátkodobých cel neumožňuje využít níže uvedeného přechodného ustanovení ZP PP o závaznosti základních zásad a norem pro budování cel až při realizaci nové výstavby tak, jak je tomu v případě cel vícehodinových, při odůvodnění chybějící místnosti pro provádění prohlídek tedy nelze v žádném případě odkazovat na odkladný účinek přechodného ustanovení, a je tedy nutné místnost v rámci krátkodobé cely zřídit, jak stanoví ZP PP.

#### **d) Materiální podmínky ve vícehodinových celách**

30. Materiální podmínky v širším slova smyslu pro vícehodinové cely upravuje Příloha č. 1 ZP PP. V ní jsou obsaženy zásady pro budování cel, tedy jak obecné a stavební zásady pro jejich budování, tak také jejich zařízení a vybavení materiálem. Pokud jde o možnosti posouzení souladu stávajícího stavu vícehodinových cel s materiálními podmínkami dle ZP PP, jako zásadně problematické se v praxi ukázalo přechodné ustanovení ad část I. písm. f) Přílohy č.1 ZP PP. Uvedené ustanovení je uvedeno ve výčtu obecných zásad pro budování vícehodinových cel a stanoví, že závaznost základních zásad a norem pro budování vícehodinových cel se vztahuje až na realizaci nové výstavby. Citované ustanovení užívá termín „základní zásady“,

ačkoli tento není v samotném ZP PP ani jeho přílohách již definován. Nelze předpokládat, že policejní prezident (dále jen „PP“) měl při formulování tohoto ustanovení závaznosti základních zásad na mysli pouze obecné zásady uvedené shora, neboť tyto upravují pouze jednu ze čtyř oblastí budování vícehodinových cel, konkrétně jen kamerový dohled a signalizaci, zřízení místnosti pro provádění prohlídek, podávání stravy za použití jednorázového nádobí a umístění vícehodinových cel. Z faktu, že navštívená policejní zařízení případ od případu neodpovídají co do stavu vícehodinových cel z menší či větší části ani zbylým třem částem Přílohy č. 1., lze dovodit, že PP měl uvedeným ustanovením na mysli zásady pro budování vícehodinových policejních cel jako takové, tedy i stavební zásady pro jejich budování, stejně jako i jejich zařízení a vybavení materiálem.

31. Shora uvedený nejasný výklad by tak tedy předjímal stav, kdy zásadami v ZP PP uvedenými se musí řídit pouze výstavba nových zařízení s vícehodinovými celami, případně výstavba nových cel v zařízeních již existujících. Toto do určité míry prokázaly i systematické návštěvy ochránce, kdy nově zbudovaných dlouhodobých cel bylo naprosté minimum a výjimkou nebyly ani cely zbudované před několika dekádami, ať už po rekonstrukci, či nikoliv. Fakticky totiž docházelo k tomu, že policisté se při poukazování na dílčí nedostatky toho kterého zařízení opakovaně odkazovali na uvedené ustanovení s tím, že pokud existuje určitý konkrétní nedostatek v materiálních podmínkách cel zbudovaných před účinností stávajícího ZP PP, je tomu tak logicky proto, že zásady pro budování nových cel se na jejich cely zbudované v minulosti nevztahují. **Jakkoli je třeba kladně hodnotit přístup některých policejních útvarů, ve kterých z vlastní iniciativy či z iniciativy kontrolních orgánů došlo postupně k částečným či dokonce úplným rekonstrukcím policejních cel, přibližujícím jejich stavební řešení a materiální podmínky zásadám platného ZP PP, je nutno tento stav považovat i s ohledem na níže uvedená zjištění, dokládající rozdílnou interpretaci závaznosti především obecných zásad pro jejich budování, jakož i vybavení a zařízení vícehodinových cel, za nevyhovující.**

32. Shora uvedenou výtku (bod č. 28) týkající se možného nerespektování lidské důstojnosti při provádění tzv. dodatečné bezpečnostní prohlídky dle § 27 odst. 1 ZPČR v případě krátkodobých cel lze pro četná policejní zařízení uplatnit i pokud jde o vícehodinové cely.

33. S ohledem na respektování lidské důstojnosti zadržených se v praxi ukázalo jako vhodnější řešit stavební uspořádání objektu s policejními celami tak, **aby přístup (vchod) do cel** byl zbudován odděleně mimo hlavní vchod do budovy policejního zařízení, kudy prochází mj. i veřejnost. Bylo zjištěno, že existují zařízení, která toto stavební řešení oddělených vchodů zvolila, u jiných zařízení však osoba omezená na svobodě musí při umísťování do cely projít např. vstupní halou, která je přístupna jak policistům a ostatnímu personálu, tak i nejširší veřejnosti, a je tak vystavena pohledům třetích osob, což může být zadrženou osobou chápáno jako ponižující.

34. V několika případech bylo zjištěno, že vícehodinová cela či její zařízení má jiné než **předepsané rozměry**, ať už šlo o lůžko, stůl či sedačku. Výjimkou nejsou případy, kdy cely vybudované před účinností ZP PP ne vždy splňují požadavek rozměru části cely určené k umístění osob (minimálně 11 m<sup>2</sup> pro dvě osoby, pro

jednu osobu pak 5,5 m<sup>2</sup>). Výjimečně bylo zjištěno, že z předepsaného zařízení cely některá jeho součást chybí, případně je umístěna nevhodně (stolek u zadní zdi, umělé osvětlení u čelní zdi) a neplní svůj účel.

35. Dle čl. 9 odst. 2 ZP PP je nutné v objektu, kde je zřízena cely pro vícehodinové umístění, zřídit **návštěvní místnost** pro účely jednání oprávněných osob (např. obhájce) s osobou umístěnou v cele osob. Návštěvní místnost má být zpravidla v rámci ochrany a bezpečnosti osob opatřena mj. i průhlednou a nerozbitnou přepážkou oddělující osobu umístěnou v cele od jiných osob. Návštěvní místnost dle znění ZP PP byla zjištěna pouze ve dvou větších policejních zařízeních v krajských městech. V ostatních policejních zařízeních bývá pro účely návštěv využíván prostor cel či tzv. výslechová místnost, což je však pouze výraz užívaný policisty a fakticky jde o místnost návštěvní, i když podmínky ZP PP nesplňuje, a tudíž z bezpečnostních důvodů účelům návštěv nevyhovuje.

36. V několika zařízeních bylo zjištěno, že ve vícehodinových celách jsou instalována pouze dřevěná lůžka bez matrace, případně prostá lůžka (kovová konstrukce s dřevěným roštem, lůžka podezděná či dřevěná) bez matrace. Dle části III Přílohy č. 1 patří mezi zařízení vícehodinové cely mj. lůžko tvořené ocelovým rámem s horní dřevěnou částí, připevněnou do rámu zapuštěnými šrouby, která může být opatřena omyvatelným obalem nebo matrací. **Jakkoli platný ZP PP stanoví, že horní dřevěná část lůžka může (nikoli tedy musí) být opatřena matrací s omyvatelným povrchem, jeví se vybavení cel pouze lůžky bez matrace jako nedostatečné s ohledem na to, že dle čl. 4 ZP PP cely musí být hygienicky nezávadné. Navíc nepohodlí, kterému je osoba spánkem na nezměkčeném povrchu takto vystavena, není nijak odůvodnitelné. Matrace zásadně ovlivňuje kvalitu spánku zadržené osoby, a pokud zcela chybí, může narušit klidný spánek, a mít tak negativní vliv na psychický stav zadržené osoby. V této souvislosti je na místě zdůraznit, že odpírání spánku spadá pod jeden z rozpoznávacích znaků mučení nebo krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení.**

37. Vícehodinové cely, až na výjimku uvedenou níže, disponují kamerovým systémem s vyvedením na monitor umístěný v místnosti dozorčí služby a zpravidla též vyvedením slaboproudého rozvodu na dozorčí službu s možností signalizace, nicméně často bez hlasitého telefonu, tedy v rozporu s bodem I. písm. b) Přílohy č. 1 ZP PP. V případě jednoho zařízení bylo dokonce zjištěno, že zvuková či vizuální signalizace nefunguje vůbec, což bylo v daném zařízení zvláště alarmující, neboť cely nebyly vybaveny kamerovým systémem a vizuální dohled probíhal v intervalu 1 hodiny pouze přes průzor ve dveřích.

38. Spíše pravidlem než výjimkou bylo zjištění, že faktické vybavení cel materiálem není vždy plně v souladu s bodem IV. Přílohy č. 1 ZP PP, jakkoli šlo většinou o odstranitelné nedostatky spočívající v jednotlivě chybějících položkách z výčtu vybavení, kdy ve skladovém zázemí chyběly případ od případu trepky, papírové kapesníky, dámské hygienické vložky, ponožky, trenýrky, v jednom případě také jídelní nádobí na jedno použití. **S ohledem na lidskou důstojnost je však jako závažnější nedostatek třeba považovat zjištění, že ačkoli k materiálnímu vybavení cely patří toaletní papír, ručník (ať už papírový nebo textilní) a mýdlo, ne vždy se na celu umísťují.** Toaletní papír je často vydáván pouze na žádost

zadrženého, a to pouze na základě vlastní úvahy ostrahy cely, mýdlo se v jednotlivých případech na cele nevyskytovalo vůbec, a to i v době, kdy se zde nacházela osoba omezená na svobodě. Je na místě podotknout, že provedení základní hygieny upravuje čl. 7 ZP PP a její umožnění neleží tedy na libovůli ostrahy cel. V případě dlouhodobějšího umístění osoby, zejména v případech přesahujících 24 hodin, se nutnost provést důkladnou osobní hygienu zvyšuje. **Je stěžejní představitelné, jak může být provedena byt' i jen základní hygiena osoby v cele bez tak elementárních hygienických potřeb, jakými jsou mýdlo a ručník. Jejich absence je nejen v rozporu se ZP PP, ale porušuje také zásadu respektování lidské důstojnosti.** Jako vhodnější se tedy jeví vybavit celu shora uvedenými hygienickými potřebami nejpozději v okamžiku umístění osoby do cely s tím, že bude ponecháno na jejím rozhodnutí, zda jich použije, či nikoli. Argument, že mýdlem či toaletním papírem může být např. ucpáno WC, či že v případě jejich ponechání na cele hrozí riziko sebepoškození osoby, ve světle shora uvedeného neobstojí. **V souladu s níže uvedenými zjištěními bude třeba do výčtu vybavení vícehodinové cely materiálem zahrnout také plastové kelímky, zubní kartáček a zubní pastu.**

39. Toaletní mísy v celách některých zařízení nemají poklop ani záchodové prkénko. S ohledem na respektování lidské důstojnosti, jakož i na požadavek hygienické nezávadnosti cel (čl. 4 odst. 1 ZP PP), je žádoucí vybavit toaletní mísu záchodovým prkénkem, neboť tak bude moci být snáze splněn požadavek, aby osoby mohly vykonat svoje fyziologické potřeby v čistých a slušných podmínkách. Je technicky proveditelné, aby toto vybavení bylo zhotoveno z omyvatelných materiálů a způsobem, který bude minimalizovat jeho případné poškození nebo zničení, nebo případné použití proti ostraze cely.

40. Přinejmenším v případech, kdy je ovládání splachování umístěno vně cely, by bylo vhodné vybavit toaletní mísu také poklopem. Po vykonání potřeby je totiž osoba umístěná v cele při splachování odkázána pouze na dozorce, kterého musí nejprve přivolat signalizací (zpravidla bez hlasitého mikrofону). V několika policejních zařízeních též nebyl dostatečně zabezpečen systém větrání, tak jak jej předepisuje písm. m) části II. Přílohy č. 1 ZP PP. V některých zařízeních se na celách nenacházela ani podokenní regulovatelná ventilační štěrbina nad topným tělesem, ani žaluziový průvětrník s elektrickým ventilátorem u stropu s vývodem do ovzduší. V některých zařízeních bylo navíc zjištěno, že spuštěný ventilátor je natolik hlučný, že by prakticky vylučoval klidný spánek.

41. V několika policejních zařízeních úprava stěn cely nebyla opatřena omyvatelným nátěrem alespoň do výše dveří, jak stanoví část II. písm. e) ZP PP. V jedné z cel pak bylo pozorováno opadávání omítky ve značném rozsahu, což bylo zjevně způsobeno zemní vlhkostí. V této souvislosti je opět na místě zdůraznit požadavek na hygienickou nezávadnost cel.

42. Jako možné modelové opatření jdoucí nad rámec právní úpravy v pozitivním slova smyslu lze uvést praxi jednoho vězeňsko eskortního oddělení s celokrajskou působností, které pro účely odlišení pohlaví, státní příslušnosti, věku a zvláštního režimu osob umístěných do cel zřídilo v místnosti dozorčí služby orientační tabuli s praktickým barevným štítkovým značením na základě uvedených kritérií, včetně stručné charakteristiky týkající se zdravotního stavu (např. hepatitis) nebo

psychických vlastností osoby. Jde o obdobný režim, který pro stručný popis osob v cele umístěných používají např. vazební věznice.

### e) Nedotknutelnost osoby ve vícehodinových celách

43. Z šetření místních podmínek, spisového materiálu, jakož i z výpovědí osob umístěných v policejních celách, nevyplývá, že by v zařízeních docházelo k porušování zákazu mučení nebo krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení. Jakkoli jednou z hlavních příčin níže uvedených zjištění je nedokonalá právní úprava materiálních podmínek policejních cel jak na úrovni zákonné, tak podzákonné, která navíc neobsahuje vyčerpávající a detailní úpravu práv a povinností, jež mají policisté i osoby omezené na svobodě, **svůj podíl na daném stavu má i přístup policistů, kteří se občas i z neznalosti dopouštějí jednání, která více či méně nerespektují lidskou důstojnost, a která mohou v kontextu shora uvedených závazných právních předpisů naplňovat definici špatného zacházení.**

44. Nebylo zjištěno, že by **strava** osobám umístěným do cel nebyla poskytována v hodnotě, kterou stanoví pokyn náměstka MV pro ekonomické zabezpečení č. 9/1999, o stravování a úhradě nákladů za stravování osob předvedených, zajištěných, zadržených a osob umístěných v policejních celách, ve znění pozdějších předpisů. Rozdíly v přístupu k poskytování stravy jsou způsobeny velikostí toho kterého policejního zařízení, provozu a možností z něj vyplývajících. ZPČR řeší poskytování stravy v ustanovení § 31 tak, že se strava poskytuje zpravidla po 6 hodinách od omezení osobní svobody. ZP PP poskytování stravy dále upravuje v čl. 11. V praxi se však v některých zařízeních i z výpovědí zadržených i z vlastních výpovědí policistů potvrdilo, že policisté chápou lhůtu 6 hodin v rozporu se ZPČR tak, že její běh počítají od umístění osoby do cely, nikoli od počátku omezení osobní svobody osoby v cele umístěné. Byly zjištěny i případy, kdy byla zadrženému poprvé poskytnuta strava i po deseti i více hodinách od omezení osobní svobody. Vhodným řešením se ukázala praxe, kterou zvolilo jedno z menších policejních oddělení, tedy formu průvodky k osobě předvedené, zajištěné, zadržené a umístěné do policejní cely, kam se zapisuje jak hodina každého poskytnutí stravy od omezení osobní svobody, tak také informace, který útvar PČR stravu poskytl. Tato průvodka dále putuje s osobou až po založení do spisu u útvaru, kde je nakonec umístěna v cele.

45. ZPČR ani ZP PP neupravují možnost **přikoupení stravy za vlastní prostředky**, ačkoli se tak v současné praxi často děje, v současnosti nad rámec zákonných povinností policistů, často z jejich „dobré vůle“, a zpravidla na žádost osoby omezené na svobodě. Tato praxe je značně rozšířena, avšak vzhledem k tomu, že policistům ze ZPČR ani jiných zákonů či podzákonných předpisů nevyplývá povinnost obstarávat tuto „nadstandardní“ stravu, bude nezbytné dořešit právní stránku věci, aby osoba měla možnost zakoupit si na vlastní náklady balenou pitnou vodu a jinou stravu (na základě vlastního výběru), přinejmenším v případě, pokud nebude možné zajistit, aby osobě umístěné v cele bylo poskytnuto nejméně jedno úplné (tedy kaloricky vydatné, nejlépe teplé) jídlo denně.

46. Pokud jde o dodržování **pitného režimu** osob a přístup osob omezených na svobodě k pitné vodě, šetření prokázalo jisté systémové nedostatky. Bylo zjištěno, že pravidlem na policejních odděleních bývá stav, kdy ve skladovém zázemí jsou

k dispozici plastové kelímky (ačkoli je platný ZP PP ve výčtu povinného vybavení vícehodinové cely materiálem neuvádí), které však v naprosté většině případů osoby nedostávají k použití na celu. Sami zadržení o jeho poskytnutí pochopitelně nežádají, neboť výčet věcí, který je na celu k dispozici, jim není znám. Případy, kdy osoba měla k dispozici plastový kelímek, byly spíše výjimečné, navíc vzhledem k faktu, že zajištění hygienické nezávadnosti cely a předmětů v ní umístěných, tedy i plastových kelímků, lze stěží soustavně zajišťovat, **jeví se jako snazší a uspokojivější řešení přidělit každé osobě hned při umístění do cely plastový kelímek, který se po jejím odchodu znehodnotí.**

47. Problematickým se jeví ustanovení části II. písm. j) Přílohy č. 1, které při úpravě **umělého osvětlení** stanoví, že toto musí zabezpečovat takovou intenzitu světla, která odpovídá příslušné normě hygienického minima. Umělé osvětlení při stejné intenzitě po celých 24h bez změny světelného režimu z denního na noční a opačně však může mít negativní vliv na psychický stav osoby, navíc absence nočního a denního režimu osvětlení ve své podstatě neumožňuje jakoukoli orientaci v čase. Intenzita osvětlení pouze dle uvedeného hygienického standardu je navíc stále natolik silná, že znemožňuje i klidný spánek, což může mít negativní vliv na psychický stav zadržených. **Je na místě zdůraznit, že odpírání spánku spadá pod jeden z rozpoznávacích znaků mučení nebo krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení. Bylo zjištěno, a to ve většině zařízení, že umělé osvětlení na celu má dvojí (denní a noční) režim, tedy osvětlení dostatečné jak pro čtení, tak vyhrazené pro spánek, a je tedy jistě v možnostech policejního systému zajistit, aby tento způsob osvětlení byl regulativně zřízen ve všech celách, např. zřízením druhého, samostatně ovládaného tlumenějšího zdroje světla, nebo pomocí zařízení umožňujícího tlumit stávající osvětlení ovladačem umístěným vně cely.**

48. V souladu s ustanovením § 27 odst. 1 ZPČR jsou před umístěním osoby do cely policistou odebrány osobě věci, kterými by mohla ohrozit zdraví nebo život vlastní nebo jiné osoby (viz shora popis stavu u krátkodobých cel). Děje se tak v rámci tzv. dodatečné bezpečnostní prohlídky. Důstojnost osoby může být ohrožena také v případech, kdy tyto prohlídky nejsou prováděny osobou stejného pohlaví. Toto nebylo návštěvami prokázáno, ačkoli bývá spíše pravidlem než výjimkou, že především na menších odděleních není k dispozici služební policistka, která by prohlídku mohla provést v případě umístění osoby ženského pohlaví, v jednom případě byl prokázán nedostatek služebních policistek i v rámci vězeňsko eskortního oddělení s celokrajskou působností. **S ohledem na respektování lidské důstojnosti je nezbytné změnit genderový poměr v personálních stavech policistů alespoň v rámci správy okresních ředitelství tak, aby bylo možné vždy a včas zajistit bezpečnostní prohlídku vykonávanou pouze příslušníkem policie stejného pohlaví jako prohlížená osoba, a to v místnosti určené výhradně k provádění bezpečnostních prohlídek.**

49. V několika zařízeních bylo též zjištěno, že je zavedenou praxí provádět bezpečnostní prohlídky způsobem, kdy je osoba vždy svlečena do spodního prádla, je jí odebrán oděv a namísto něj je jí vydána erární tepláková souprava či pracovní oblek dle ZP PP. Takový postup však nemá oporu v zákoně, neboť je předpisy předpokládán pouze v případě, nemá-li osoba dostatečný oděv nebo má-li oděv hygienicky závadný (§ 30 ZPČR), nebo je-li oděv nutno odeslat ke zkoumání (čl. 5

odst. 7 ZP PP). Vedením příslušných oddělení byl tento postup odůvodňován s ohledem na nebezpečí, že si osoba ve svém oblečení do cely vnese něco, čím by mohla ohrozit zdraví nebo život vlastní nebo jiné osoby. **Přes zmíněné odůvodnění není odebrání veškerého vlastního oblečení slučitelné s uvedenými právními předpisy a v neposlední řadě dochází k zásahu do lidské důstojnosti. Riziko, že i po řádně provedené bezpečnostní prohlídce zůstane osobě něco, čím by mohla ohrozit zdraví nebo život vlastní nebo jiné osoby, lze považovat za minimální a tudíž přijatelné.**

50. Při odebrání věcí, kterými by si osoba mohla ublížit, jí jsou až na nečetné výjimky odebrány vždy i brýle, s poukazem na to, že skleněnou výplní by si osoba mohla přivodit sebepoškození. **K odebrání brýlí by však mělo být přistoupeno pouze ve výjimečných a odůvodněných případech, kdy riziko poškození opravdu hrozí (tedy např. u agresivních osob), nikoli však paušálně u všech zadržených, tedy vždy individuálně se zohledněním odůvodněnosti daného opatření.**

51. Uchovávání odebraných věcí řeší také ZP PP v části I. písm. c) Přílohy č. 1, a to požadavkem na zřízení skladového zázemí v prostoru místnosti pro provádění prohlídek osob. Odebrané předměty jsou v praxi policisty rozlišovány na cennosti a ostatní předměty. Pokud jde o cennosti, v zařízení často chybí adekvátně zabezpečený prostor pro jejich uložení. S cennostmi je dle možností toho kterého zařízení nakládáno tak, že jsou uchovávány odděleně, v nejlepším případě ve schránkách či uzamykatelných boxech k tomu určených nebo v trezoru, pokud je toto vybavení k dispozici. Ostatní věci jsou uloženy do papírových či plastových sáčků, případně do pytlů, které jsou uloženy ad hoc dle možností, většinou však v místnosti dozorčí služby, a to způsobem, který nevylučuje přístup třetích osob k odebraným věcem. Toto řešení je nevhodné jak vzhledem k vytíženosti policistů na dozorčí službě, tak vzhledem k požadavku na zachování soukromí a práva na ochranu vlastnictví zadržené osoby. Daná nejednotná praxe je opět umožněna především chybějící detailní právní úpravou, neboť ZP PP uchovávání odebraných věcí řeší velmi volně. Jako dobrá praxe, která by uvedený stav odstranila, může posloužit příklad jednoho vězeňsko eskortního oddělení, kde jsou cennosti ukládány do plastových sáčků s předtištěnými řádky na vyplnění identifikačních údajů osoby a věcí v nich uložených, která je následně zatavena (zapečetěna) a uložena v prostoru dozorčí služby v uzamykatelné skříni.

52. Do lidské důstojnosti negativně zasahuje i skutečnost, že prostor záchodové mísy není nijak opticky oddělen od zbylého prostoru cely závěsem či jiným vhodným způsobem a osoba používající toaletu tak nemá žádné soukromí před druhou osobou s ní celou sdílející. **Je žádoucí, aby bylo soukromí osoby v této intimní oblasti respektováno i v policejních celách tak, jako je tomu např. ve vazebních věznicích, kde je v souladu s ust. § 9 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, sociální zařízení odděleno od zbývajících prostoru cely neprůhlednou zástěnou. Stejně tak je hygienické zařízení odděleno od zbývajících prostoru cely neprůhlednou zástěnou ve vězeňských celách na základě ust. § 17 odst. 5 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.**

53. Provedení základní hygieny je možné zpravidla v umyvadle umístěném v cele (jak uvedeno shora), kde je však možno omýt se pouze vodou zpravidla studenou či vlažnou. Důkladné provedení hygieny, případně i intimní hygieny, je omezeno i tím, že umyvadla v cele jsou s ohledem na rozměry cel spíše malá. Na některých odděleních je k dispozici sprcha, na většině však nikoli. I na odděleních, kde sprcha k dispozici byla, však zadržení o existenci sprchy zpravidla nevěděli, neboť policisté je o této skutečnosti neinformovali, stejně jako tuto informaci neobsahovalo ani poučení (ať už písemné nebo ústní). **Vzhledem k tomu, že dle toho kterého institutu omezení osobní svobody může osoba strávit v cele až 48 (popřípadě až 72) hodin a s ohledem na to, že mezi zadrženými se často nacházejí i ženy, bylo by vhodné zadrženým umožnit na jejich žádost přístup ke sprše alespoň v intervalu 1x za 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody a při umístění do cel osoby poučit o možnosti osprchování.**

54. Problematická je možnost ústní hygieny po dobu umístění v cele pro vícehodinové umístění. Je nepravděpodobné, že u sebe osoba umístěná do cely bude mít zubní kartáček a pastu, bylo by tudíž žádoucí, aby jí bylo umožněno použít tyto hygienické potřeby, neboť podle toho kterého institutu omezení osobní svobody může v cele strávit až 48 hodin (případně až 72 hod.). **Argument, že krátkodobé zanedbání ústní hygieny nepřináší možnost akutního onemocnění v tomto ohledu neobstojí, neboť nejde ani tak o vznik onemocnění, ale spíše o určitý hygienický standard, jehož omezování v policejní cele není odůvodněné. Navíc bylo šetřením zjištěno, že na několika odděleních byly kartáček a zubní pasta na žádost osobě bez problému vydávány.**

55. Dle ZP PP tvoří vybavení vícehodinové cely materiálem také 2 kusy přikrývek. Případy, kdy se ve skladovém zázemí v prostorách cel přikrývky nenacházely vůbec, byly spíše výjimečné, nicméně problematickou se jeví přístup policistů k jejich poskytování po dobu pobytu osoby v cele. Praxe se značně liší: případ od případu je v některých policejních zařízeních přikrývka umístěna na lůžko ihned po úklidu cely (poté, kdy je předchozí osoba propuštěna či eskortována jinam) tak, aby v případě umístění nově příchozí osoby do cely ji tato mohla ihned použít (záleží jen na ní, zda ji použije, či nikoli). Další častou situací je, že osobě je přikrývka vydána při jejím umístění do cely a ponechána v cele po celou dobu jejího pobytu (byl však zjištěn i případ, kdy přikrývka byly osobě vydána při večeři, popř. před večerkou dle místního režimu, a opět odebrána při snídani, což však nelze považovat za postup v souladu s respektováním lidské důstojnosti). **Za zcela nevyhovující je vzhledem k níže popsanému současnému stavu poučování osob omezených na osobní svobodě informování o garantovaných materiálních podmínkách. Ve formuláři poučení, se kterým se osoba umístěná do cely seznamuje při jejím příjmu (pokud ovšem je tento formulář na oddělení k dispozici), chybí jakákoliv zmínka o tom, že osoba má právo na poskytnutí přikrývky v případě její potřeby a zadržené osoby o takové možnosti často tedy neví, stejně tak jako ani o dalším materiálním vybavení (viz shora). Někteří zadržení se v cele navíc ocitají poprvé bez předchozí zkušenosti, a je tedy třeba považovat praxi vydání přikrývky na výslovnou žádost osoby teprve v případě, kdy si stěžuje na chlad, za nevyhovující.**



56. Hygienická nezávadnost cel je zpravidla zajišťována každodenním úklidem (až na jednu výjimku) a desinfekcí. Kontrola cel hygienikem probíhá zpravidla jednou ročně.

#### f) Právo na ochranu zdraví

57. Při návštěvách nebylo zjištěno, že by právo na ochranu zdraví v policejních celách nebylo respektováno. Stálá lékařská služba je v objektu policejního zařízení s celami k dispozici spíše výjimečně, a to zpravidla při vězeňsko eskortních odděleních.

58. Do policejních cel se osoby umísťují na dobu stanovenou příslušnými předpisy pouze s kladným vyjádřením lékaře. Lékařské ošetření se v odůvodněném případě zajišťuje vždy i na žádost osoby, pokud sama tvrdí, že se necítí dobře, je nemocná apod., i když na první pohled není nikterak zraněna či nevykazuje známky nemoci, a to většinou přivoláním rychlé záchranné služby. Pokud z lékařského vyšetření vyplyne potřeba hospitalizace, eskortuje se zadržovaná nebo zajištěná osoba do místně příslušného zařízení veřejného zdravotnictví.

59. V případě umístění osoby pod vlivem alkoholu, léků či jiných návykových látek, je vždy vyžadována lékařská prohlídka, resp. lékařský posudek o schopnosti osoby pobytu v policejní cele. Pokud je osoba uznána neschopnou pobytu v policejní cele, je eskortována na místně příslušnou protialkoholní záchrannou stanici, je-li tato v dosahu, jinak na psychiatrické oddělení místního zdravotnického zařízení. **Pokud jde o umístění toxikomanů, u jednoho vězeňsko eskortního oddělení byla zjištěna pozitivní praxe, kdy zařízení bylo schopno ve spolupráci se specializovaným zdravotnickým pracovištěm poskytnout osobám projevujícím abstinenční příznaky metadonovou substitucí. U ostatních zařízení se přístup k toxikomanům neliší od přístupu k osobám pod vlivem alkoholu.**

60. Ve spojitosti se shora uvedenou problematikou odebírání věcí před umístěním do cely je třeba zmínit také problematiku **odebírání léků**. Pokud osoba přijímaná do cely užívá léky, tyto se jí vždy odeberou a následně je vyžádáno vyjádření lékaře jak k druhu léku, tak i k jeho dávkování. V této souvislosti je na místě uvést, že osoba, která užívá léky, může v prvních hodinách omezení osobní svobody zapomenout tuto skutečnost nahlásit a sami policisté poté, co osoba sdělí, že se cítí být zdravá, mohou opomenout dotaz na to, zda užívá léky. Z hlediska předcházení takovým situacím je podstatné, aby **každá osoba byla při provádění osobní prohlídky nebo v rámci poučení o právech a povinnostech při umístění do cely poučena ve smyslu nahlásit nutnost užívání léků a jejich přesné dávkování. Toto opatření je významné i vzhledem ke skutečnosti, že dosud není užívání jednotného formuláře poučení o právech a povinnostech osoby umístěné do policejní cely příliš rozšířeno.**

61. Lékařská vyšetření osob zadržovaných policií by měla být prováděna mimo doslech příslušníků policie a pokud o to lékař v konkrétním případě nepožádá, i mimo jejich dohled. Pokud jde o přítomnost policistů při lékařské prohlídce, standardním postupem je praxe, kdy policisté u lékařské prohlídky asistují vždy s poukazem na bezpečnostní rizika a potřebu ochrany lékařského a zdravotnického personálu. Přes oprávněnost tohoto argumentu je však třeba brát v potaz také lidskou důstojnost

prohlížené osoby. **Za respektující lidskou důstojnost by bylo možno považovat postup, kdy policisté po vlastním vyhodnocení bezpečnostní situace vzhledem k závažnosti jednání osoby seznámí lékaře s jejími dalšími vlastnostmi, k nimž je třeba přihlížet, zejména na její zdravotní stav, včetně drogové závislosti tak, aby mohl posoudit bezpečnostní rizika i on sám. V případě, že nepůjde o osobu, která se dopustila závažného jednání a lékař vyhodnotí rizika hrozící zdravotnickému a lékařskému personálu jako mizivá, jeví se přítomnost policistů při prohlídce jako nadbytečná.**

62. Lékařská zpráva týkající se osoby umístěné do cely je až na statisticky nepodstatnou výjimku součástí jejího spisu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že dle § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je informace o zdravotním stavu citlivým osobním údajem. Informace o zdravotním stavu osoby jsou tak citlivým osobním údajem a je tedy žádoucí omezit přístup k těmto údajům tak, že lékařské zprávy budou zapečetěny, například jejich přeložením a sesvorkováním s nadepsaným poučením o zpřístupnění jen v případě žádosti lékaře. (Blíže k tomuto v části k) Evidence).

#### **g) Délka omezení osobní svobody**

63. Z evidence osob bylo především v případě krátkodobých cel opakovaně zjištěno, že je překračována zákonná lhůta omezení osobní svobody na šest hodin. Takovému stavu je nezbytné předcházet, neboť cela pro krátkodobé umístění je z charakteru svojí vybavenosti zcela nevhodná pro dlouhodobější pobyt (zejména v kombinaci s tím, co již bylo řečeno ve vztahu k přístupu k pitné vodě). **Je nezbytné setrvat na doporučení, aby byl postup v případě respektování uvedené maximální doby umístění osob do cel přesný, aby byl bez výjimek dodržován a aby osoba po šesti hodinách omezení osobní svobody byla buď propuštěna na svobodu, nebo eskortována do policejních cely určené pro vícehodinové umístění.**

64. Bylo by však vhodné, aby dohled nad během zákonné lhůty byl pro minimalizaci rizika překročení lhůty svěřen nikoli pouze dozorcí službě, která je pracovním velmi vytížená, ale např. počítačovému systému tak, aby policisté jednak byli automaticky upozorněni na blížící se konec běhu zákonné lhůty a v neposlední řadě pak také pro zachování nestrannosti, kdy se vyloučí riziko případné manipulace s údaji o omezení osobní svobody.

#### **h) Informovanost o právech a povinnostech**

65. Informovanost o právech a povinnostech je podstatná zejména v oblasti práva na poučení o právech a povinnostech zadržené osoby, práva na vyznění třetí osoby a práva na obhajobu. Jde o základní pojistky proti špatnému zacházení, proto je na ně kladen zvýšený důraz.

#### **Právo na poučení o právech a povinnostech**

66. S ohledem na závažnost následků chybného nebo nedostatečného poučení a možný zásah do základních práv osob omezených na svobodě je nezbytné, aby byly

poučeny nejen o svých povinnostech, ale také právech, neboť přiznání těchto práv právními předpisy by nemělo valný význam, kdyby osoby, kterých se týkají, nevěděly o jejich existenci. V rámci návštěv bylo často zjištěno, že upírání práv zadržených se neděje z vůle policistů, nýbrž právě kvůli nevědomosti zadržených o tom, čeho se mohou dožadovat.

67. Praxe policejních zařízení se různí, a to od ústního poučování, přes nejrůznější úrovně poučování formulářového, až k poučení prostřednictvím formuláře, který je dle poznatků ochránce oficiálním formulářem poučení o právech a povinnostech osob umístovaných do policejní cely (tento formulář je zpracován Policejním prezídiem a měl by být tudíž přístupný v policejním informačním elektronickém systému všem policejním zařízení). V souvislosti s tím je třeba konstatovat, že nejvhodnějším způsobem poučování zadržených osob se jeví právě forma písemného formuláře, neboť ústní poučení s sebou nese obtížnou důkazní situaci. Často nelze prokázat, zda osoba umístovaná do cely byla poučena, popř. o čem. Vzhledem k uvedenému faktu, že univerzální oficiální formulář o právech a povinnostech zadrženého již existuje, zůstává žádoucím jen jeho důsledné používání všemi policejními zařízeními. **Jednotný písemný formulář poučení o právech a povinnostech osob umístovaných do policejní cely, vždy stvrzený podpisem poučované osoby, by měl být používán bezvýhradně všemi policejními útvary. Konkrétní podoba poučení by měla respektovat následující doporučení.**

68. Poučování zadržených osob se vždy provádí při příjmu osoby do policejní cely. Rozsah poučení se liší. V některých policejních zařízeních je osoba poučena pouze v souladu s čl. 7 odst. 1 ZP PP, tedy o režimu v cele, zejména o povinnosti slušně se chovat a dbát pokynů a příkazů služby konajících policistů, a dále je upozorněna na možnost použití donucovacích prostředků v případě, že nebude dodržovat stanovený režim (osoba je tedy poučena v zásadě jen o svých povinnostech). V některých policejních zařízeních jde rozsah poučení dále, a to až po zmíněnou oficiální verzi, která obsahuje i informaci o tom, na jakou maximální možnou dobu je osoba do cely umístována, právo na zdravotní péči, právo na poskytnutí stravy a nepřetržitý spánek, právo na ochranu osobnosti, právo stížnosti a povinnost podrobit se bezpečnostní prohlídce, včetně popisu jejího průběhu.

69. Vzhledem k tomu, že bylo návštěvami často zjišťováno, že upírání práv zadržených se neděje z vůle policistů, nýbrž právě kvůli nevědomosti zadržených o tom, čeho se mohou dožadovat, je rozsah uvedeného poučení vzhledem k možnosti vícedenního pobytu v cele nedostatečný, neboť neobsahuje plný výčet práv osob umístovaných do cely. **Je žádoucí, aby poučení obsahovalo, kromě práv na určité materiální podmínky, i práva týkající se omezení osobní svobody v obecnější rovině, zejména právo na právní pomoc a právo informovat o své situaci třetí osobu. Argument spočívající v tom, že tyto dvě práva jsou realizována příslušníky SKPV a tudíž je zbytečné o nich zadrženého poučovat znovu, neobstojí.** Ve třech případech bylo totiž zjištěno, že zadrženým osobám nebylo umožněno ze strany policistů, kteří tyto omezili na svobodě, informovat třetí osobu, ač se tak dožadovali. Jednomu zadrženému, který byl mladistvou osobou, bylo řečeno, že to není možné. Druhý zadržený se dožadoval informovat o své situaci manželku, třetí zadržený své rodiče, toto jim však nebylo policiisty umožněno. Vzhledem k tomu, že selhal prvotní zdroj realizace práva zadrženého informovat o své situaci třetí osobu, osoba při umístování do cely (zejména jiného útvaru) již

neměla možnost jej využít. V souvislosti s tím je třeba poukázat na problematiku právě těch útvarů, které osoby na svobodě prvotně neomezují, pouze je hlídají a působí jako správci cel, tedy oddělení vězeňsko eskortní a okresní ředitelství. Právě tyto útvary totiž argumentují tím, že mají povinnost osobu poučit pouze ve smyslu čl. 7 odst. 1 ZP PP a že právo na právní pomoc či informování třetí osoby není v jejich kompetenci, popř. že nemohou zasahovat do trestního řízení. **Z hlediska současného stavu vnitřních aktů řízení je nutno k takovému argumentu přihlídnout, z hlediska uvedených zjištěných příkladů je však třeba dodat, že takový stav není akceptovatelný a je třeba jej změnit, neboť dostatečně vypracované poučení policistům naopak práci usnadní a ještě je ochrání před případnými nepříjemnostmi z potencionálních stížností.**

70. Právo na materiální podmínky zadrženého je v oficiálním formuláři zúženo na poskytnutí stravy (každých 6 hodin), nepřetržitý osmihodinový čas ke spánku a provedení základní hygieny. V souvislosti se zjištěními je tento rozsah nedostatečný. Osoby umístěné v policejních celách často nedostávali přikrývky, plastové kelímky na vodu, ručníky, papírové kapesníky nebo toaletní papír, ačkoliv skladové zázemí téměř všech policejních útvarů bylo těmito potřebami vybaveno. Tyto situace však nenastávaly v důsledku vůle policistů, nýbrž v důsledku nevědomosti zadržených o tom, že mají na uvedené potřeby nárok a mohou o ně požádat příslušníky konající dozorcí službu (nutno dodat, že v některých případech vedl k jednání, resp. nejednání, zadržených i strach, popř. nechtění „dělat problémy“). **Je tedy třeba doplnit jednotný písemný formulář v uvedeném smyslu.**

71. S ohledem na to, co bylo uvedeno zejména o vystavení zadrženého stresu především v počátcích omezení jeho osobní svobody a také k tomu, že penzum práv a povinností zadrženého je již značně obsáhlý, je také žádoucí, aby měla osoba možnost seznámit se se svými právy a povinnostmi nejen na počátku omezení svobody, ale zejména pak ve stavu, kdy je již schopna si svá práva uvědomit a realizovat je, tedy v průběhu pobytu v policejní cele. Tento závěr je podpořen i tvrzením zadržené osoby, která o poučení o právech a povinnostech nevěděla, ale dle jejích slov - „asi bylo něco na tom papíru“. **Doporučuje se tedy, aby byl formulář poučení vyvěšen uvnitř policejní cely tak, aby se s ním zadržený mohl podrobně seznámit kdykoliv i v průběhu jeho pobytu v ní, popř. poučení osobě v kopii vydat.** Závěrem této problematiky je třeba konstatovat, že všechna uvedená doporučení, která byla navštíveným policejním zařízením sdělena, byla pozitivně kvitována a většina dotčených policejních zařízení přislíbila provést opatření ve smyslu uvedených doporučení.

### **Právo informovat třetí osobu**

72. Právo osoby omezené na svobodě informovat o své situaci třetí osobu, a to zásadně dle svého výběru, je realizováno na nejrůznějších úrovních, čemuž napomáhá i nedostatečná právní úprava, resp. právní vakuum. Toto právo, přestože představuje jednu z nejvýznamnějších pojistek proti špatnému zacházení, je upraveno na úrovni zákona, a to ust. § 14 odst. 4 ZPČR, pouze pro případ zajištění jako právního titulu omezení osobní svobody, nikoliv už pro případy zadržení či zatčení podle TR. **Je tedy nutné, aby bylo provedeno legislativní opatření takové úrovně, aby bylo toto právo zaručeno i pro případy zadržení a zatčení jako právních titulů omezení osobní svobody.**

73. V rovině policejní praxe je toto právo realizováno policisty, kteří osobu prvotně omezí na svobodě, popř. příslušníkem SKPV. Informování třetí osoby je prováděno často telefonicky samotnými policisty, byly ale zjištěny i případy, kdy policisté hovor pouze spojili a nechali zadrženého, aby o své situaci informoval třetí osobu sám. Takový přístup je žádoucí a plně v souladu s respektováním lidské důstojnosti, navíc představuje nejúčinnější pojistku proti špatnému zacházení, je však třeba brát v úvahu účel trestního řízení, proto ochránce chápe, že tento postup nebude vždy možný. V případě jednoho policejního zařízení byla dokonce zjištěna praxe, že o zadrženém informovali policisté osobně, prostřednictvím služebních hlídek. **Doporučuje se tedy instruovat policejní útvary tak, aby umožňovaly, pokud to bude možné vzhledem k účelu trestního řízení, provést informování třetí osoby samotnými zadrženými, neboť tak bude maximálně zajištěna záruka před špatným zacházením.**

74. **Zároveň je třeba instruovat vězeňsko eskortní oddělení a okresní ředitelství (městská ředitelství, popř. obvodní ředitelství v Praze) tak, že pokud osoba umístěná v jejich cele požádá o realizaci práva informovat třetí osobu, doporučuje se jí vysvětlit nemožnost tak provést policisty dozorčí služby a zároveň ji poučit, že bude informován dotčený policista SKPV, popř. policista, jenž osobu do cely uvedeného útvaru předal, a který její žádosti vyhoví.**

75. V případě jednoho policejního zařízení bylo zjištěno, že byla informační povinnost přenesena na právního zástupce osoby umístěné v cele. S tímto přístupem se nelze ztotožnit, neboť § 14 odst. 4 ZPČR povazuje policistu informovat o situaci třetí osobu. Ten by tak měl učinit ihned po žádosti osoby omezené na svobodě, nikoliv tedy prostřednictvím osoby právního zástupce až ve fázi, kdy se tento za svým klientem dostaví.

#### **Právo na obhajobu**

76. Návštěvami nebylo zjištěno, že by právo na právní pomoc, garantované Listinou základních práv a svobod i mezinárodními úmluvami, nebylo respektováno. Toto právo se v případě osob umístěných v policejních celách omezuje pouze na případy, kdy nenastávají podmínky nutné obhajoby (zde jsou činí již příslušníci SKPV a nebylo zjištěno, že by osoba, u níž vznikla potřeba nutné obhajoby, byla na svém právu krácena), resp. kdy osoba umístěná v cele až v průběhu svého pobytu v ní projeví vůli být právně zastoupena. V těchto případech je osobě dán seznam advokátů, z něž může čerpat, a poté je právní zástupce kontaktován, nebo je vyzooměn dotčený příslušník SKPV, který právního zástupce zajistí.

77. Ve vztahu k tomuto právu je třeba opět upozornit na nedostatečnou poučovací povinnost, zejména proto, že právní zástupce bude v uvedeném případě zajištěn pouze na žádost osoby omezené na svobodě. Také je třeba upozornit na problematický stav v případě realizace tohoto práva vězeňsko eskortními odděleními, popř. okresními ředitelstvími. **Je tedy opět třeba instruovat vězeňsko eskortní oddělení a okresní ředitelství (městská ředitelství, popř. obvodní ředitelství v Praze) tak, že pokud osoba umístěná v jejich cele požádá o realizaci práva na právní zastoupení, doporučuje se jí vysvětlit nemožnost tak provést policisty dozorčí služby a zároveň ji poučit, že bude informován dotčený policista SKPV, popř. policista, který ji do cely uvedeného útvaru předal, jenž její žádosti vyhoví.**

78. Nutno nesouhlasit s praxí, která byla zjištěna v případě jednoho policejního zařízení, že dokud není osoba omezená na svobodě obviněna, nemá k ní právní zástupce umožněn přístup. Je nezbytné upozornit na nálezný Ústavního soudu České republiky č. 98/95, kterým byl vyjádřen názor, že právo na právní pomoc se nezužuje pouze na obhajobu až pro případ obvinění, ale i na podání vysvětlení. Také podle ZP PP, konkrétně čl. 9 odst. 1 písm. g), má obhájce možnost vstupovat do policejní cely, přičemž tato možnost není nikterak časově omezena, resp. není omezena až na dobu po sdělení obvinění. V případě již obviněného poté musí být umožněna obhájci rozmluva s klientem zásadně kdykoliv (čl. 46 závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů). **Je tedy třeba zajistit, aby měl právní zástupce k osobě omezené na svobodě přístup zásadně kdykoliv.**

79. V souvislosti s právem na právní pomoc je nutno zmínit pokyn vyšetřovatele, s nímž byl ochránce seznámen v jednom policejním zařízení (pokyn k zabezpečení řádného režimu v cele umístěné zadržené osoby, jež je ukládán správci cely). Tento pokyn přikazuje správci cely nedovolit osobě umístěné v cele kontakt s nikým jiným, než s dotčeným vyšetřovatelem, státním zástupcem a soudcem (v pokynu jsou jmenovitě identifikováni). Pokyn stanoví, že v případě požadavku jiných osob, které by projeví zájem o kontakt s osobou omezenou na svobodě, je zásadně vždy třeba předchozího souhlasu alespoň jednoho z uvedených orgánů činných v trestním řízení. Dle čl. 9 odst. 1 písm. g) ZP PP je však obhájce explicitně oprávněn vstupovat do policejní cely za účelem návštěvy svého klienta. Ve vazbě na čl. 46 závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů, lze uvést totéž. Toto oprávnění, jež má svůj základ v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, je uvedeným pokynem vyšetřovatele vázáno na předchozí souhlas orgánu činného v trestním řízení, neboť právní zástupce osoby umístěné do cely není uveden mezi osobami oprávněnými ke vstupu do policejní cely. Tento pokyn byl na základě doporučení ochránce policejním zařízením změněn tak, aby odpovídal právním předpisům. Není však vyloučeno, že některá další policejní zařízení, která nebyla navštívena, disponují podobnými pokyny.

## i) Zvláštní skupiny osob

### Cizinci

80. Navštívená policejní zařízení práva cizích státních příslušníků omezených na svobodě, až na níže uvedené, respektují, a to jak z pohledu dodržování právních předpisů, tak částečně i z hlediska nadstandardního, tedy v rozsahu, který jde nad rámec právních předpisů. Návštěvami nebylo zjištěno, že by základní právo cizince – právo na tlumočníka, dané jak ústavním pořádkem ČR, tak i akty mezinárodní úrovně, nebylo v policejních zařízeních respektováno.

81. Právo osoby omezené na svobodě být informován o svých právech a povinnostech, jde ve vztahu k cizincům, resp. osobám, které prohlásí, že nerozumí českému jazyku, dále. Dostatečně vypracované poučení o právech a povinnostech osoby omezené na svobodě musí být takovým osobám precizně přetlumočeno, resp. přeloženo, do jazyka, o němž samy prohlásí, že mu rozumí. Návštěvami policejních

zařízení bylo zjištěno, že používání jazykových verzí poučovacích formulářů se různí. Některá policejní zařízení disponují pouze jednou jazykovou verzí, jiná např. čtrnácti. Tam, kde překlady formulářů chybí, popř. se poučování osob provádí pouze ústní formou, je praxe také odlišná. Cizinci omezení na svobodě jsou poučováni samotnými policisty prostřednictvím jejich vlastních jazykových schopností, prostřednictvím tlumočnicka nebo v jednom zjištěném případě dokonce prostřednictvím učitelů místního gymnázia (nebylo ověřeno, zda tito splňují zákonné předpoklady pro tlumočení do cizích jazyků).

82. Nejvhodnějším způsobem poučování cizích státních příslušníků se jeví právě forma písemného překladu. V souladu s jedním z nejčastějších argumentů policejních zařízení na vytýkané vady, tedy nedostatku finančních prostředků, jde o ekonomičtější řešení, než poučování prostřednictvím tlumočnicka. Nutno také dodat, že většina (bohužel ne všechny) policejních zařízení na zprávu z návštěvy zařízení, resp. na body týkající se jazykových překladů, reagovala kladně, tedy konstatováním, že jazykové verze poučení o právech a povinnostech osob omezených na svobodě budou zajištěny. **Bylo by vhodné, aby byl formulář poučení přeložen do jazyků států, jejichž příslušníci jsou do policejních cel na území ČR nejčastěji umísťováni (vietnamštiny, ukrajinštiny, moldavštiny, albánštiny, čínštiny, polštiny, litevštiny, srbštiny, maďarštiny, rumunštiny, bulharštiny, angličtiny, němčiny, ruštiny, francouzštiny, italštiny a španělštiny).** Vzhledem k tomu, že dle informací ochránce jsou jazykové verze výše uvedeného jednotného písemného formuláře k dispozici v policejním informačním elektronickém systému, doporučuje se instruovat všechna policejní zařízení tak, aby byly důsledně používány.

83. V případě jednoho policejního zařízení byla zavedena praxe, kdy cizinec přečetl formulářové poučení v jazyce, o němž prohlásil, že mu rozumí, nicméně toto poučení poté stvrdil svým podpisem na formuláři, který byl v jazyce českém. Osoby, jež nejsou schopny porozumět českému jazyku, by neměly být nuceny potvrzovat jakékoliv skutečnosti v tomto jazyce psané, nýbrž pouze takové dokumenty, jejichž obsahu jsou schopny porozumět.

84. Pokud existuje v policejním zařízení vnitřní předpis vztahující se k režimu v policejní cele, který jde nad rámec výše uvedeného poučení o právech a povinnostech zadrženého, resp. pokud je osobě umísťované do cely předkládán i jiný „poučovací“ dokument, než ve smyslu výše uvedeném, je třeba, aby i tento dokument byl opatřen překladem do patřičného jazyka. Návštěvami totiž bylo zjištěno, že zatímco je osobě, jež rozumí česky, předkládán jak formulář poučení, tak i formulář režimu v cele, cizinec již o druhém uvedeném poučení není. Takový postup není žádoucí a je v rozporu se zákazem diskriminace.

85. V případě omezení osobní svobody cizince je právo informovat třetí osobu často směřováno vůči zastupitelskému úřadu země jeho státní příslušnosti. **Ačkoliv není informování zastupitelského úřadu vyžadováno právními předpisy (pokud není vymáháno zadrženým ve smyslu informování třetí osoby), tvoří další významnou pojistku proti špatnému zacházení a je proto žádoucí, aby byli zadržení cizinci informováni o takové možnosti a v případě jejich žádosti bylo vyvinuto úsilí o její realizaci.** Návštěvami bylo zjištěno, že některá policejní zařízení tento přístup respektují a již provádí, některá policejní zařízení na doporučení

ochránce tento postup zavedla, stále však zůstávají policejní zařízení, která doporučení v uvedeném smyslu odmítají, a to právě vzhledem k neexistenci právní povinnosti.

86. Ve vztahu k uvedenému v předchozím odstavci je nutné též zmínit přístup konzulárního pracovníka státu příslušnosti osoby omezené na svobodě k ní. V případě jednoho policejního zařízení je přístup konzulárních pracovníků umožněn. Ačkoliv je tato problematika spíše záležitostí větších měst, zejména hl. m. Prahy, je žádoucí, aby byl takový pozitivní přístup jednotný.

87. S umístěním cizince do policejní cely souvisí i otázka stravování. Vzhledem ke skutečnosti, že někteří zadrženi cizinci pochází ze států, v nichž náboženské přesvědčení hraje nezastupitelnou roli, jejich požadavky na stravu se mohou lišit od poskytovaných standardů (muslimové, buddhisté apod.). Téměř všechna navštívená policejní zařízení shodně konstatovala, že v případě výskytu potřeby odlišné stravy není problém tuto zajistit, pokud bude respektován základní požadavek na výši finančních prostředků, za něž se taková strava poskytne (dle pokynu náměstka MV pro ekonomické zabezpečení č. 9/1999, o stravování a úhradě nákladů za stravování osob předvedených, zajištěných, zadržovaných a osob umístěných v policejních celách, ve znění pozdějších předpisů). Většina takových konstatování se pohybovala v hypotetické rovině, chyběl prvek zkušenosti s takovým typem osob omezených na svobodě.

88. K problematice cizinců nutno doplnit skutečnost, která byla shledána návštěvou jednoho policejního zařízení a která byla zhodnocena jako velmi uspokojivá. Zadržným osobám pravoslavného vyznání bylo umožněno ponechat si v policejních celách obrázky s náboženským významem. Takovýto přístup by měl být jednotně platný pro všechna policejní zařízení, neboť je plně v souladu s čl. 16 Listiny základních práv a svobod a s respektováním lidské důstojnosti, bohužel je nutno konstatovat spíše tendence k odebrání všech věcí zadržovaných, ať už jimi hrozí reálné nebezpečí poškození zdraví dotyčného nebo jiné osoby, či nikoliv.

### **Mladiství**

89. V souvislosti s omezením osobní svobody mladistvého je na prvním místě nutno zmínit zjištěné obecné tendence některých policejních zařízení k neumístování mladistvých osob do policejních cel (mladiství byli drženi v kancelářích policistů, popř. ve výslechových místnostech apod.). Tento trend spočívá v tom ihned po provedení úkonů v trestním řízení, jež jsou prováděny přednostně, tyto osoby předávat rodičům či zákonným zástupcům. Takový přístup je plně v souladu se smyslem a základními zásadami zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 383/2005 Sb., a mezinárodněprávní úpravy, zejména Úmluvy o právech dítěte (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.). Tento žádoucí trend však nelze vztáhnout na všechna navštívená policejní zařízení.

90. Pokud se mladistvá osoba umísťuje do policejní cely, je vždy respektováno její oddělené umístění od dospělých osob, což je plně v souladu s § 28 odst. 1 písm. b) ZPČR. Režim v policejní cele umístěné mladistvé osoby je poté, dle vyjádření většiny policejních zařízení, stejný jako u dospělých, byť si některá policejní zařízení, dle



svých vyjádření, uvědomují potřebu odlišného přístupu s nutností přihlednutí k věku zadrženého mladistvého.

91. **Dle sdělení některých policejních zařízení nejsou proti mladistvým osobám používány donucovací prostředky. Tento postup sice není podložen právními předpisy, neboť § 41 ZPČR pouze omezuje užití některých donucovacích prostředků proti osobám mladším 15 let, je však žádoucí a ochráncem vítaný.**

92. Právo osoby omezené na svobodě informovat o své situaci třetí osobu je u mladistvé osoby posunuto do striktnější právní roviny. V případě zajištění podle ZPČR je policejní zařízení povinno informovat, a to ihned po omezení osobní svobody, zákonného zástupce mladistvého, a to zásadně i bez jeho přímé žádosti. V případě osoby mladší 15 let se povinnost rozšiřuje i na orgán sociálně-právní ochrany dětí. V případě zadržení či zatčení mladistvého povinnost policejního zařízení směřuje vůči zákonnému zástupci, orgánu sociálně-právní ochrany dětí a středisku Probační a mediační služby, popř. výchovnému zařízení, a to zásadně i bez předchozí žádosti. Tato povinnost je v praxi policejních zařízení povětšinou respektována. Pouze v jednom případě bylo zjištěno, že zadržené mladistvé osobě bylo toto právo upřeno (nikoliv však policisty tohoto oddělení, nýbrž zřejmě již policisty útvaru, kteří tuto mladistvou osobu prvotně omezili na svobodě), resp. jí bylo řečeno, že informovat rodiče není možné. Dále bylo zjištěno, že v některých policejních zařízeních je opomíjena informační povinnost zejména vůči středisku Probační a mediační služby. Tyto přístupy jsou neakceptovatelné a je nezbytné trvat na řádném dodržování informační povinnosti příslušníky PČR. **Jak již zdůrazňuje Evropský výbor pro prevenci mučení (CPT), největší riziko mučení či jiného špatného zacházení existuje v době bezprostředně po zbavení svobody. Z toho vyplývá nezbytnost, aby každá osoba, obzvláště mladistvá, měla od prvního okamžiku, kdy je nucena zůstat v policejním zařízení, právo uvědomit příbuzného, popř. jinou osobu, a aby toto právo bylo řádně realizováno.**

93. Jak již bylo uvedeno výše, vězeňsko eskortní útvary a okresní ředitelství, které mají výraznou úlohu při správě policejních cel, operují, dle svých slov, pouze jako správci cel v materiálním smyslu. Nezajišťují proto ani informační povinnost, ani např. zprostředkování právní pomoci. V nastíněném případě opomenutí informovat o zadržení mladistvého jeho zákonného zástupce tak vznikla následující vadná situace. Útvar PČR, jenž prvotně omezil mladistvého na svobodě, svou informační povinnost nesplnil, zadržený byl převezen na vězeňsko eskortní oddělení. Vzhledem k tomu, že mu bylo řečeno, že informování rodičů o své situaci není možné, na tomto oddělení již žádnou další snahu v tomto směru nevyvíjel. Vzhledem k postoji vězeňsko eskortního oddělení k informační povinnosti také nebyla zjednána náprava. Ačkoliv je charakter těchto pouze „spravujících“ oddělení respektován, není možné, aby vedl k takovým případům nedodržování práv osob omezených na svobodě. Náprava tohoto stavu je přitom snadná, finančně nenáročná a účinná. **Postačilo by začlenit toto právo zadrženého do formuláře poučení o právech a povinnostech. Zadržená osoba převezená do policejní cely vězeňsko eskortního oddělení, popř. okresního ředitelství, tak v případě, že jí orgán, jenž ji prvotně omezil na osobní svobodě, neumožnil právo informovat třetí osobu, se o tomto svém právu dozví na tomto oddělení, čímž se vytvoří podmínky pro jeho realizaci. Druhým krokem poté bude úsilí policistů vězeňsko eskortního oddělení**

**(okresního ředitelství), kteří zprostředkují realizaci tohoto práva prostřednictvím policistů obvodních (místních) oddělení, kteří osobu omezili na svobodě, aniž by se tak vystavovali riziku, že tak neoprávněně zasáhnou do trestního řízení a budou postiženi.**

94. Policisté jednající s mladistvými osobami by měli být vždy profesně školeni, a to jak v přípravě na povolání, tak i v jeho průběhu. Tento požadavek je kladen převážně na policisty činné v trestním řízení, nicméně je třeba jej přenést i na policisty s čistě dozorcí úlohou. Návštěvami bylo zjištěno, že policisté ani jednoho z navštívených zařízení neprocházejí žádným speciálním školením na jednání s mladistvými. Několik policistů potvrdilo, že byli pouze proškoleni v souvislosti se zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 383/2005 Sb.

95. Na některých policejních útvech bylo zjištěno, že je v případě potřeby zabezpečen služební psycholog, v případě jiných útvarů bylo možno požádat o služby psychologa na krajské správě PCR. Možnost asistence psychologa, obzvláště v případě mladistvých osob umístěných do policejní cely, je příhodná a vítaná. Přístup všech policejních zařízení k němu by však měl být jednotný.

#### **Nezletilí**

96. V souvislosti s osobami do 15 let věku byla zjištěna praxe pouze několika policejních zařízení (z důvodu obecně velmi malého počtu těchto zadržovaných osob). Nezletilí do policejních cel zásadně nejsou umísťováni, jsou drženi v kancelářích policistů, a to pouze na nejnnutnější dobu. Nebylo zjištěno žádné porušení informační povinnosti policistů vůči zákonným zástupcům, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, popř. jiným orgánům. Obzvláště v případě této skupiny osob omezených na svobodě vyvstává otázka přístupu k psychologovi, popř. k policistům (vhodněji policistkám) specializovaným na problematiku dětí.

#### **Těhotné ženy**

97. V případě umísťování těhotných žen do policejních cel je vždy vyžádáno posouzení lékaře, zda je dotyčná schopna pobytu v policejní cele, popř. jsou lékařem doporučeny režimové opatření. Návštěvami bylo také zjištěno, že je zásadně respektováno jejich oddělené umísťování. Proti těhotné ženě také nejsou používány donucovací prostředky. V jednom policejním zařízení byly dokonce těhotné ženy drženy pouze v kancelářích policistů, od umístění do cely se opouštělo. Tento přístup je samozřejmě uspokojivý.

98. I přes poměrně specifickou a ne příliš početnou skupinu osob omezených na svobodě byly shledány drobné rozdíly v přístupu některých policejních zařízení, zejména v nadstandardní úrovni jdoucí nad rámec právních předpisů. Někteří policisté poskytují těhotným ženám prostěradla. Praxe jiného oddělení se zaměřuje na zapečetování cel, v nichž se nacházejí ženy (tedy nejen těhotné), resp. dveře do cely, v níž je umístěna žena, operační důstojník zapečetí, a to z důvodu kontroly vstupu každé osoby do cely. Tyto přístupy jsou z hlediska pojistek proti špatnému zacházení hodnoceny kladně, bohužel jsou spíše výjimkou.

99. Nejdiskutovanější oblastí problematiky umísťování těhotných žen do policejních cel je jejich **stravování**. Vzhledem ke skutečnosti, že chybí jakákoliv

právní úprava, většina policejních zařízení nemá odlišný režim stravování, byť jsou ze strany několika zařízení tvrzena hypotetická sdělení, že by těhotné ženě zajistily stravu odlišnou od ostatních osob. Podle obecných evropských standardů by mělo být vyvinuto maximální úsilí pro zabezpečení zvláštních potřeb výživy těhotných žen, kterým by se měla poskytovat strava s vysokým obsahem bílkovin, bohatá na ovoce a zeleninu. Řešení v této oblasti se bude lišit v závislosti na typu policejního útvaru. Většina obvodních oddělení nemá k dispozici možnosti přípravy stravy, ale tuto zajišťuje z obchodů či restauračních zařízení. U těchto policejních útvarů tak bude vždy záležet na konkrétních policistech hlídkových služeb, jakou stravu osobě umístěné v cele obstarají. Odlišná situace je však u velkých vězeňsko eskortních oddělení, kde je strava zajišťována buď z vlastní jídelny, nebo ve spolupráci s některou blízkou věznicí. Tato policejní zařízení mají možnosti na mnohem vyšší úrovni, proto není požadavek speciálního stravovacího režimu pro těhotné ženy nereálný.

### j) Právo stížnosti

100. Také toto právo osoby omezené na svobodě je, dle zjištění učiněných na základě návštěv policejních zařízení, respektováno. Obecně je třeba dodat, že existence stížností na režim v policejních celách, popř. na chování policistů vykonávajících dozorní službu, je velmi sporadická. Nejčastěji bylo shledáno, že stížnosti směřovaly proti použití donucovacích prostředků, vyskytla se ale např. i stížnost na odcizení finančních prostředků. Na rozdíl od těchto oficiálních stížností byly ochránci sděleny i neformální „stížnosti“, jimiž kontaktované osoby umístěné v policejních celách poukazyvaly na neuspokojivý režim v cele (např. neposkytování přikrývek, plastových kelímků na vodu apod.), často také bez právního podkladu (např. nemožnost kouření v cele) a vždy bez podání formální stížnosti.

101. Prvním předpokladem pro podání stížnosti v případě potřeby je existence vědomí osoby omezené na svobodě o tom, že může vyjádřit svůj nesouhlas s poměry v cele, popř. s chováním policistů. Většina policejních zařízení používajících formulářové poučení o právech a povinnostech zadrženého toto právo obsahuje, resp. osoba přijímaná do policejní cely je poučena o neomezené možnosti kdykoliv během pobytu v ní podávat návrhy, podněty a stížnosti. Ve většině případů ústního poučování existuje pochybnost, zda je osoba umísťovaná do cely poučena i o právu stížnosti. **Vzhledem k tomu, co již bylo o realizaci práv osoby omezené na svobodě řečeno, tedy o jejich neprosazování zadrženými především z důvodu jejich neznalosti, je nutno trvat i na začlenění tohoto práva do formulářového poučování. Právo stížnosti úzce souvisí s právem na obhajobu, resp. tvoří jeho součást, a je dáno jak Listinou základních práv a svobod, tak téměř všemi mezinárodními smlouvami týkajícími se základních lidských práv, kterými je Česká republika vázána (Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod atd.). Vzhledem k rychlé faktické účinnosti stížnosti tak představuje téměř jediné opatření, které může osoba omezená na svobodě použít, aby byl napraven případný vadný stav.**

102. Převzetí stížnosti policisty je realizováno několika způsoby. Praxe policejních zařízení se liší od postupu podle čl. 7 odst. 3 ZP PP, tedy poskytnutí tužky a papíru nebo ústního podání sepsaného policistou vykonávajícím dozorní službu, až

k umožnění kontaktu stěžovatele s policistou z kontrolního a stížnostního útvaru. Ve většině případů dochází k podání stížnosti ex post, tedy až poté, co osoby policejní celu opustí, a to prostřednictvím svých advokátů v rámci trestního řízení (toto zjištění také koresponduje výpovědím kontaktovaných zadržených osob, které z důvodu, že si nechtějí přivodit nepříjemnosti ze strany dozorčích policistů, si nejenom nestěžují, ale např. se také obávají o cokoliv požádat – o přikrývky, toaletní papír, plastové kelímky na vodu apod.).

103. Evropské standardy kladou na šetření stížností požadavek existence nezávislého mechanismu jejich šetření. Tento požadavek v podmínkách ČR není splněn, neboť šetřícím subjektem je policejní orgán. K řešení stížností je příslušný policejní útvar kontroly a stížnostní, zřízený u okresních (městských či obvodních) ředitelství, popř. na úrovni krajské. V některých případech bylo návštěvami zjištěno, že stížnosti jsou předběžně posuzovány vedoucími útvarů, popř. jejich zástupci, ve výjimečných případech i rozhodovány. Někteří vedoucí policejních zařízení naopak konstatovali, že by se cítili podjati, pokud by měli o stížnostech rozhodovat sami, proto je ihned postupují na uvedené útvary kontroly a stížností. **Je nezbytné, aby v případě výskytu stížnosti byla tato rozhodována na úrovni okresní, popř. krajské, nikoliv vedoucím policejního zařízení, vůči němuž stížnost směřuje, aby tak byla zachována alespoň zdánlivá nezávislost šetřícího mechanismu. Je však třeba zdůraznit, že obecně platná úprava šetření stížností na chování (příp. deliktní jednání) příslušníků policie je předmětem dlouhodobé kritiky mezinárodních i národních institucí, zabývajících se ochranou práv zadržovaných osob, právě pro neexistenci nezávislého mechanismu.**

#### k) Evidence

104. Z ustanovení předpisů zákonné i podzákonné úrovně vyplývá policistům povinnost pořizovat řadu záznamů a vyhotovovat různé dokumenty v souvislosti s omezením osobní svobody osoby a následným umístěním do policejní cely. Na některých místech se jedná pouze o vyjádření povinnosti učinit záznam, jinde je povinnost specifikována uvedením služební pomůcky nebo způsobu nakládání s vytvořeným dokumentem. Při provádění systematických návštěv útvarů s policejními celami byla zjištěna různost způsobů vedení evidence. Při jejich posuzování je třeba mít na zřeteli cíl, který právní úprava sleduje, kterým je evidence záznamů působící jako jedna z pojistek proti špatnému zacházení. V tom je totiž třeba také spatřovat účel zmíněných právních ustanovení - snížení rizika excesů, špatného zacházení a nezákonnosti zvláště a zároveň také posílení postavení policistů v situaci případných nepravdivých stížností a obvinění. **Taková žádoucí a účelu právní úpravy vyhovující evidence musí splňovat jednak požadavek na úplnost, konkrétnost a pravdivost jednotlivých záznamů, jejich vzájemný soulad a uvedení zákonných důvodů zapisovaných skutečností, jednak obecný požadavek na přehlednost a soustředěnost souvisejících dat, tedy jejich snadnou kontrolovatelnost. Musí být zcela jasné, kdo záznamy pořídil.**

105. Jednoznačný postup vyplývá z ustanovení čl. 12 odst. 1 ZP PP. Je zde stanovena povinnost provedení záznamu ve služebních pomůckách, případně v elektronické podobě, o umístění osoby do cely, dodržování stanoveného režimu, chování a předání nebo propuštění. Ve smyslu právních ustanovení týkajících se

vedení služebních pomůcek (např. čl. 23 závazného pokynu policejního prezidenta č. 120 ze dne 21. října 2002) půjde zejména o protokol událostí a knihu zadržených a zajištěných osob. Z citovaného ustanovení plyne povinnost tyto písemnosti evidovat u útvaru, u kterého je cela zřízena.

106. Forma pořizování záznamů o skutečnostech vyjmenovaných v čl. 12 odst. 1 ZP PP se v praxi liší. Záznamy se pořizují buď jen do jedné pomůcky, nebo se některé skutečnosti paralelně vedou i v další pomůcce (kniha zajištěných a zadržených osob a protokol událostí), anebo jsou některé skutečnosti vedeny mimo knihy v rámci spisové dokumentace shromážděné k jednotlivým umístěným osobám. Každý způsob je třeba považovat za vyhovující, pokud jsou v jeho rámci zaznamenávány všechny uvedené skutečnosti a pokud svou přehledností umožňuje práci se zaznamenanými informacemi a jejich kontrolu. Tedy především sledování dodržení zákonných lhůt omezení osobní svobody, doby pobytu osoby na útvaru za účelem poskytnutí stravy v souladu s § 31 ZPČR, sledování zdravotního stavu umístěné osoby atd. **Výsledkem provedených návštěv bylo (poměrně časté) zjištění tohoto typu vad evidence: buď chyběly záznamy jednotlivých skutečností úplně, např. chování osoby, nebo byly záznamy neúplné, tj. při předání osoby k provedení úkonů chyběl záznam o navrácení, přebírající osoba nebyla dostatečně upřesněna. Tyto nedostatky lze odstranit přehledným vedením evidence a častým prováděním kontrol.**

107. Na různých místech ZPČR a ZP PP je uloženo vyhotovit určitý záznam nebo písemnost bez další specifikace, jak s ním má být konkrétně naloženo. Jedná se o

a) písemnosti vztahující se k počátku omezení svobody, vyplývající z toho kterého zákonného důvodu: úřední záznam o předvedení za účelem podání vysvětlení nebo zjištění totožnosti (§ 12 odst. 10 a § 13 odst. 8 ZPČR), úřední záznam o zajištění osoby (§ 14 odst. 5 ZPČR), příkaz k zatčení (§ 69 TR), protokol sepsaný při zadržení obviněného (§ 75 TR) a o výslechu při zadržení podezřelé osoby (§ 76 odst. 3 TR). Je pouze stanoveno, že jeden výtisk protokolu nebo úředního záznamu se ponechává přebírajícímu policistovi (čl. 5 odst. 1 ZP PP);

b) záznamy pořizované v průběhu omezení svobody: při odebrání věcí umístované osobě se jedná o potvrzení dle § 17 odst. 2 ZPČR, seznam odebraných věcí dle § 27 odst. 2 ZPČR, seznam dodatečně odebraných věcí dle čl. 5 odst. 3 ZP PP; v případě zdravotních obtíží jde o vyžádané vyjádření lékaře (§ 28 odst. 3 ZPČR) a stanovisko k dalšímu setrvání v cele (§ 32 odst. 1 ZPČR); při vydávání osoby pro další provedení úkonů písemná žádost o vydání, případně doplněná písemným souhlasem s vydáním (čl. 6 ZP PP), a záznam o vydání (čl. 6 odst. 3); při poučení se provádí záznam do protokolu, který podepisuje poučená osoba (čl. 7 odst. 1 ZP PP); odmítnutí nabízené stravy umístěná osoba potvrzuje podpisem na protokol nebo úřední záznam (čl. 11 odst. 1 ZP PP).

108. V souvislosti s vyhotovováním a zvláště pak evidováním záznamů o skutečnostech vyjmenovaných v bodě 107 lze opět konstatovat různost přístupů, která sama o sobě nepředstavuje pochybení. Totiž za předpokladu, že nastavený postup respektuje výše rozvedený právní účel evidence, totiž ochranu a právní jistotu umístěných osob i policistů. Tento požadavek lze u uvedených písemností/záznamů konkretizovat takto:

- písemnosti vztahující se k počátku omezení svobody (jejich kopie) je třeba uchovávat též u útvaru, u něž je zřízena cela, ve které byla osoba omezena na

svobodě, a to jako součást spisu vedeného pro každou umístěnou osobu. Spis zahrnuje všechny dokumenty vztahující se k době umístění do cely a slouží jednak jako pojistka pro policisty sloužící na oddělení, kterým po vydání osoby zůstanou písemnosti dokládající podrobnosti průběhu pobytu osoby v cele, jednak jako zdroj informací pro případné kontroly výkonu služby;

- dokumentace věcí odebraných osobě v kterékoli fázi omezení svobody je třeba ze stejného důvodu uchovávat též u útvaru, u něž je zřízena cela. Buď jako součást spisu vedeného pro každou umístěnou osobu nebo za splnění podmínek přehlednosti v knize zadržených a zajištěných osob;
- vyjádření a stanoviska lékaře je třeba rovněž uchovávat též u útvaru, u něhož je zřízena cela, jako součást spisu umístěné osoby. Je třeba trvat na tom, aby se jednalo opravdu o vyjádření/stanovisko, nikoli o podrobnou lékařskou zprávu s uvedením údajů o zdravotním stavu osoby nesouvisejících bezprostředně s aktuální stavem osoby omezené na svobodě. Jedná se o požadavek vyplývající z ustanovení § 3 odst. 6 a § 5 odst. 1 písm. d) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, totiž zpracovávat pouze osobní údaje nezbytné pro plnění povinností Policie ČR. Toho lze dosáhnout vytvořením zvláštního formuláře, do kterého by lékař vyplnil pouze své vyjádření/stanovisko k pobytu osoby v cele a doplnil případná specifika, režimová omezení a medikaci, kterou je u osoby třeba dodržovat. Lékařské zprávy by měly být v souladu se zákonem policistům zneprístupněny;
- žádost o vydání, případně doplněná písemným souhlasem s vydáním, za účelem potřebných úkonů je třeba uchovávat též u útvaru, u něhož je zřízena cela, jako součást spisu umístěné osoby;
- záznam o provedení poučení musí vždy podepsat i umístěná osoba. Řešením, které nejlépe chrání samotné policisty, je založení písemného znění poučení podepsaného poučovanou osobou do spisu umístěné osoby uchovávaného u útvaru, u něhož je cela zřízena;
- odmítnutí nabízené stravy musí umístěná osoba potvrdit svým podpisem do úřední pomůcky, která se uchovává u útvaru, u něhož je cela zřízena. V souvislosti s požadavkem ochrany osob umístěných do cel před špatným zacházením i posílením právní jistoty policistů je třeba trvat i na provádění záznamů o poskytnutí stravy, už ne nutně s podpisem umístěné osoby. To vše nejlépe umožňuje splnit používání zvláštního formuláře, do kterého se u umístěné osoby vyplní každé poskytnutí stravy od okamžiku omezení svobody. V případě předání osoby jinému útvaru by spolu s ní putoval i formulář. Útvar, u něhož je zřízena cela, aktuální kopii formuláře při předání osoby jinému orgánu založí do spisu osoby, který je u útvaru uchováván. Toto řešení umožní dodržet zákonný požadavek poskytnout stravu 6 hodin po omezení svobody i při předávání osoby mezi více orgány, což se v současnosti jeví jako nedostatečně zajištěné.

109. Výsledkem provedených návštěv bylo v souvislosti s evidencí skutečností uvedených v bodě 107 zjištění tohoto typu vad: **při útvaru, u něhož byla zřízena cela, byla vedena pouze kniha zadržených a zajištěných osob, nikoli už spisy jednotlivých umístěných osob; až na jediné zařízení neexistovala žádná ochrana citlivých údajů v rámci spisu uchovávaného u útvaru, u něhož byla zřízena cela; spisy nebyly uchovávány ke všem osobám umístěným do cel; záznam o odmítnutí stravy nepodepisovala umístěná osoba, záznamy o**

**poskytnutí stravy nebyly vedeny nebo byly vedeny jako vyúčtování nákladů za stravu, které nebylo v místě ostatních služebních pomůcek.**

110. Evidenční povinnosti vyplývající ze zákona a ZP PP nerozlišují mezi pobytem v cele pro krátkodobé nebo vícehodinové umístění. **Vzhledem ke znění všech výše uvedených ustanovení i k formulovanému účelu právní úpravy je nutno trvat na tom, aby byly veškeré záznamy pořizovány pro případ umístění v krátkodobé cele stejně, jako při umístění do vícehodinové cely.** Tedy záznamy do knihy zadržených a zajištěných osob, případně protokolu událostí, a dokumenty ve formě spisu umístěné osoby. Častým pochybením, se kterým se ochránce při návštěvách setkal, bylo nevedení žádné dokumentace pro případ umístění v krátkodobé cele, nebo pořizování záznamů v knize zadržených a zajištěných, ze kterých nebylo zřejmé, o jaký typ cely se jedná.

111. S procedurou podávání a vyřizování stížností souvisí otázka jejich evidence na útvaru, kde byla stížnost podána. ZP PP, zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, a další související předpisy tuto otázku přímo neřeší. **Z důvodu ochrany práv osob umístěných v celách a efektivní kontroly a zpětné vazby je třeba trvat na zavedení centrální evidence podaných stížností na každém útvaru, u něhož je zřízena policejní cela(y), bez ohledu na jejich četnost.** Jedná se, alespoň z části, o evidenci nikoli elektronickou, ale fyzickou tvořenou kopiemi podání, která vzešla od osob umístěných v policejní cele, ať už by se týkala průběhu umístění nebo trestního řízení obecně. Pro splnění stanoveného účelu je třeba evidenci vést odděleně od spisů osob, aby tak bylo dosaženo její vypovídací schopnosti.

112. Použití donucovacího prostředku podléhá hlášení v režimu dle závazného pokynu policejního prezidenta č. 18 ze dne 11. března 2005 a § 40 odst. 3 ZPČR. **Z důvodu ochrany práv osob umístěných v celách a efektivní kontroly a zpětné vazby je třeba trvat na zavedení centrální evidence donucovacích prostředků použitých v souvislosti s umístěním osoby v policejní cele na každém útvaru, u něhož je policejní cela(y) zřízena, bez ohledu na četnost jejich použití. Evidenci mají tvořit hlášení (kopie) o každém použití donucovacích prostředků, nejen o použití majícím za následek škodu, zranění nebo úmrtí osob, případně doplněná o hodnocení oprávněnosti a přiměřenosti.** Ochránce se v průběhu šetření setkal s centrálně vedenou evidencí donucovacích prostředků pouze ve třech zařízeních. V jednom případě se jednalo o evidenci veškerých donucovacích prostředků použitých na oddělení. Tento způsob evidence však nemá takovou vypovídací schopnost jako evidence vztahující se pouze k umístění do cely a pobytu v ní. Jiný případ evidence postihoval pouze donucovací prostředky, které měly za následek vznik škody, zranění nebo úmrtí osoby. Ani s takto redukovanou evidencí se nelze spokojit.

### I) Povědomí příslušníků v oblasti lidských práv

113. Během návštěv policejních zařízení byla zjišťována také úroveň povědomí sloužících policistů o lidskoprávních rozměrech jejich práce, jak vyplývají z mezinárodních úmluv, jimiž je Česká republika vázána. Rovněž bylo zjišťováno, jak je nastaven systém vzdělávání policistů a jaké jsou možnosti přístupu k právním předpisům obecně. Výsledkem bylo zjištění, že na všech navštívených útvarech probíhají v rámci měsíčních interních porad školení mimo jiné i na právní předpisy.

Zhruba dvakrát do roka jsou tématem také předpisy upravující činnost policie při umístování osob do cel a jejich střežení. Na některých útvarech probíhá školení na předpisy elektronicky – policista na svém PC „odklikává“, že se seznámil s novým dokumentem. V závislosti na příslušnosti k té které krajské správě se policistům dostává také externího školení, ale celkově se ho zúčastňuje minimum policistů. Školení nebývají tematicky zaměřena na lidská práva.

114. Praktický výsledek tohoto systému je ten, že policisté při své činnosti postupují především podle množství interních právních aktů, a podle zákonů, které se jejich činnosti bezprostředně dotýkají. Zákonná ustanovení jsou obvykle dopodrobna rozvedena právě interními právními předpisy. V povědomí policistů již není zdroj a smysl té které právní normy, totiž v případě mnoha ustanovení ZP PP a ZPČR ochrana lidských práv zahrnutá do mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána. Obsah pojmu „špatné, nelidské, ponižující zacházení“ tak hledají zcela intuitivně.

115. Celkově lze hodnotit povědomí řadových policistů o mezinárodní úpravě lidských práv v oblasti předcházení mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení, zejména pak o mechanismech zakotvených v Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání<sup>2</sup> a Evropské úmluvě o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání<sup>3</sup>, stejně jako o mezinárodních orgánech zřízených těmito smlouvami, jako nedostatečné. Povědomí vedoucích, případně jejich zástupců, zahrnovalo přinejlepším existenci Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) a některé výsledky jeho předchozích návštěv České republiky. Většina útvarů v době návštěvy ochránce již obdržela dopis z Ministerstva vnitra avizující případnou návštěvu ochránce nebo CPT s vysvětlením jejich pravomocí (brožura o CPT). V několika zařízeních vedoucí zaměřovali orgán CPT s orgány Evropské unie působící v rámci Schengenských dohod. Vedoucí zařízení, jež byla v minulosti navštívena CPT, neměli jasnou představu o výsledcích této návštěvy.

116. Alespoň základní úroveň povědomí všech policistů o lidskoprávních aspektech jejich každodenní práce je naprosto nutná. Shora popsaná zjištění nenasvědčují tomu, že stávající systém proškolení tento požadavek zajišťuje, a to z hlediska formálního i obsahového. V této souvislosti je třeba podotknout, že se nejedná o požadavek na řadové policisty znát uvedené mezinárodní dokumenty a instituce z hlediska právního, ale z hlediska přístupu, který je jimi zaváděn mimo jiné i do činnosti bezpečnostních složek a který se Česká republika zavázala uplatňovat. Při hledání optimálního řešení je třeba nezapomínat na mezinárodní závazek České republiky obsažený v čl. 2 odst. 1 uvedené úmluvy OSN přijmout „účinná zákonodárná, správní, soudní či jiná opatření pro zabránění mučení“, konkretizovaný dále také v čl. 10 odst. 1 povinností zajistit, „aby učební materiály a informace týkající se zákazu mučení byly plně zahrnuty do programu přípravy občanských nebo vojenských pracovníků orgánů v oblasti aplikace práva...“ I pouhé riziko, že jednotlivec bude podroben zacházení zakázanému čl. 3 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, stačí, aby Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení tohoto ustanovení, je-li takové riziko dostatečně reálné a bezprostřední.

<sup>2</sup> OSN, New York 1984, vyhlášena vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb.

<sup>3</sup> Rada Evropy, Štrasburk 1987, vyhlášena ve sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/1996 Sb.



117. Všichni policisté, jež mohou mít co do činění s výslechem nebo zacházením s osobami podrobenými jakékoli formě zadržení, by měli alespoň:

- vědět, že Česká republika je vázána mezinárodními ustanoveními, která stanoví, že nikdo nemůže být podroben mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání<sup>4</sup>;
- umět definovat úmluvami zakázané jednání ve vztahu ke své službě (obsah těchto pojmů se vyvíjí, v úmluvě OSN jsou přímo uvedeny definice (čl. 1 a 16), ustanovení Evropské úmluvy vykládá štrasburský Evropský soud pro lidská práva<sup>5</sup>);
- vědět, že taková úprava lidských práv dosud není závazně řešena v rámci Evropské unie, nýbrž vyplývá z činnosti Organizace spojených národů a Rady Evropy (rozdíl je v praktickém dopadu činnosti orgánů těchto mezinárodních organizací vůči jednotlivým státům);
- vědět, že z uvedených závazků vyplývá také povinnost České republiky spolupracovat s orgány uvedených mezinárodních organizací, jejichž činnost může spočívat i v návštěvách konkrétních policejních zařízení;
- vědět, že špatné zacházení může být předmětem rozhodování Evropského soudu pro lidská práva, které může končit až vynesením rozsudku v neprospěch České republiky<sup>6</sup>;
- znát tyto základní standardy zacházení s osobami omezenými na osobní svobodě v policejních celách<sup>7</sup>:
  - o každá osoba omezená na osobní svobodě musí být na samém počátku omezení informována o všech svých právech, později v případě umístění do cely též o právech a povinnostech souvisejících s umístěním v cele;
  - o každá osoba omezená na osobní svobodě má právo, aby byl bezodkladně přivolán lékař, když se domáhá prohlídky nebo ošetření;
  - o každá osoba bez ohledu na právní důvod omezení svobody má právo od počátku omezení kontaktovat právního zástupce dle svého výběru a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby; realizace tohoto práva může být opožděna, je-li to nezbytné pro zachování účelu trestního řízení;
  - o každá osoba bez ohledu na právní důvod omezení svobody má od počátku omezení svobody právo informovat o skutečnosti svého zadržení policií třetí osobu dle svého výběru; realizace tohoto práva může být opožděna, je-li to nezbytné pro zachování účelu trestního řízení;
  - o přítomnost policistů při lékařské prohlídce (ošetření) je přípustná pouze na žádost lékaře.

<sup>4</sup> čl. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.) a čl. 3 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)

<sup>5</sup> špatné zacházení se dostává do rozporu s úmluvou, dosáhne-li minimálního stupně závažnosti, jehož stanovení závisí na souhrnu všech okolností případu

<sup>6</sup> viz rozhodnutí *Irsko v. Spojené království* z 18. ledna 1978, *Selmouni v. Francie* z 28. července 1999, *Aksoy v. Turecko* z 18. prosince 1996, *Aydin v. Turecko* z 25. září 1997, *Tomasi v. Francie* z 27. srpna 1992

<sup>7</sup> jak vyplývají mj. z uveřejněných zpráv CPT vydávaných v souladu s čl. 10 a 12 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

## IV. Závěrečná doporučení

Pozn.: Závěrečná doporučení jsou pouze shrnutím nejzávažnějších nedostatků, které ochránce navrhuje změnit. Zpráva v předchozích částech obsahuje celou řadu dalších doporučení ke změnám faktického stavu.

### Doporučení na úrovni zákona

1. uložit povinnost poučení zadržovaných osob o jejich právech a povinnostech do ZPČR (§ 26 a násl.)
2. upravit právo zadržené osoby na informování o své situaci třetí osobu v TŘ
3. objasnit právní režim připoutání agresivní osoby k pevnému předmětu, neboť nejde o donucovací prostředek podle § 38 a násl. ZPČR, proto se nepoužijí ani např. ustanovení o předchozí výzvě, první pomoc atd.
4. objasnit existenci kovových madel v policejních celách pro vícehodinové umístění a příp. změnit ust. § 16 odst. 2 ZPČR v tom smyslu, aby bylo dosaženo souladu mezi reálným stavem a textem zákona
5. doplnit ustanovení § 27 odst. 1 ZPČR o nutnost provést tzv. bezpečnostní prohlídku osobou stejného pohlaví, včetně toho, aby u prohlídky nebyla přítomna žádná jiná osoba opačného pohlaví
6. objasnit pojem „zdravotní pomůcka“ v § 27 odst. 1 ZPČR (v návaznosti na problematiku odebírání brýlí)
7. zvážit odlišné umístování toxikomanů v § 28 odst. 1 ZPČR

### Doporučení na úrovni ZP PP

1. změnit čl. 5 odst. 1 takto: odstranit na konci tečku a doplnit „ a zůstane v evidenci útvaru, který zabezpečuje výkon ostrahy cely.“
2. definovat v čl. 5 odst. 3 „vyhrazené místo pro odebrání věcí“, resp. způsob jejich uchování na útvaru
3. změnit čl. 5 odst. 3 takto: před nyní poslední větou vložit „Seznam odebraných věcí se založí do spisu osoby jako součást evidence útvaru, u něž je cela zřízena.“
4. změnit čl. 5 odst. 5 a 6 ZP PP v tom smyslu, že eskorta zůstane ve vizuálním dosahu u zdravotního ošetření osoby pouze na výslovnou žádost lékaře
5. vložit nový čl. 5 odst. 7: „Lékař poskytne vyjádření nebo stanovisko<sup>1</sup> na speciální formulář v souladu s právním předpisem<sup>2</sup>.“ Text poznámky pod čarou 1: „1) § 28 odst. 3 a § 32 odst. 1 ZPČR“; text poznámky pod čarou 2: „2) zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů“
6. změnit čl. 6 odst. 1 takto: na konec odstavce vložit větu „Písemná žádost a souhlas se založí do spisu osoby jako součást evidence útvaru, u něž je cela zřízena.“
7. změnit čl. 7 odst. 1 ZP PP tak, aby byla dána povinnost používat jednotný písemný formulář poučení osoby umístované do policejní cely, včetně povinnosti dát osobě kopii tohoto formuláře
8. odstranit výkladový problém čl. 7 odst. 1 – český občan je a) poučen o povinnostech, b) informován o možnosti použití donucovacích prostředků. Cizinec je pouze poučen (ze ZP PP již ne plyne, že bude informován o použití

- donucovacích prostředků). To stejné lze vytknout větě čtvrté – záznam pouze o poučení, ne o informování.
9. změnit čl. 7 odst. 3 takto: na konec vložit větu „Kopie písemných a sepsaných ústních návrhů, podnětů a stížností se založí do zvláštní části evidence útvaru, u něž je cela zřízena.“
  10. vytvořit nový čl. 7 odst. 4: „O použití donucovacího prostředku provede policista záznam, který se založí do zvláštní části evidence útvaru, u něž je cela zřízena.“
  11. začlenit do čl. 9 odst. 1 ZP PP možnost vstupu konzulárního úředníka do policejní cely (pokud na něj nedopadá písm. i) téhož odstavce)
  12. začlenit do čl. 11 ZP PP možnost zakoupení stravy za vlastní finanční prostředky osoby umístěné v cele
  13. začlenit do čl. 11 ZP PP povinnost zajistit v případě potřeby různé typy diabetické stravy a odlišnou stravu pro těhotné ženy
  14. změnit čl. 11 odst. 1 takto: za stávající druhou větu vložit „O poskytnutí stravy se vyhotoví úřední záznam do speciálního formuláře.“
  15. odstranit písm. b) bod III. přílohy č. 2 ZP PP, neboť je v rozporu s § 16 odst. 2 ZPČR, pokud však bude uznáno, že existence kovových madel je opodstatněná a nezbytná, doplnit tento bod i o přílohu č. 1, tedy včlenit existenci kovových madel i pro vícehodinové cely
  16. objasnit termín „základní zásady“ v písm. f) bodu I. přílohy č. 1 ZP PP
  17. změnit písm. j) bodu II. přílohy č. 1 ZP PP tak, aby byla zavedena povinnost mít dvojí režim osvětlení – denní a noční
  18. změnit písm. l) bodu II. přílohy č. 1 ZP PP tak, aby byla zavedena povinnost mít toaletu cely vybavenou o záchodové prkénko a poklop. Dále změnit toto ustanovení tak, aby byla dána povinnost mít toaletu vhodně opticky vymezenou od zbylé části cely
  19. nahradit slovo „může“ slovem „musí“ v písm. a) bodu III. přílohy č. 1 ZP PP
  20. doplnit bod IV. přílohy č. 1 ZP PP o plastové kelímky, resp. vyjasnit pojem „jídelní nádobí“
  21. doplnit bod IV. přílohy č. 1 ZP PP o zubní kartáček a zubní pastu

### **Doporučení na úrovni písemného formuláře poučení osob umístěvaných do policejní cely o svých právech a povinnostech**

Doporučuje se začlenit do formuláře následující:

1. možnost využití sprchy tam, kde taková možnost existuje
2. právo na stravu třikrát denně (po 6 hodinách), nejlépe jedno teplé jídlo denně
3. možnost kdykoliv v průběhu pobytu v cele přivolat policistu vykonávajícího dozorní službu a požádat o cokoliv dle seznamu vybavení vícehodinové cely
4. seznam vybavení vícehodinové cely (např. jako přílohu formuláře)
5. právo na právní pomoc a právo informovat třetí osobu (zvážit výslovné včlenění pro cizince práva informovat zastupitelský úřad a pro mladistvé práva informovat zákonného zástupce)
6. způsob, jakým může osoba podat stížnost. Dále zvážit i včlenění způsobu, jakým bude stížnost vyřízena
7. možnost být informován o dalším předpokládaném úředním postupu
8. k povinnosti podrobit se tzv. bezpečnostní prohlídce doplnit o povinnost provést takovou prohlídku osobou stejného pohlaví

9. v části podpisu poučované osoby větu: „Poučení jsem rozuměl/a a obdržel/a jsem jeho kopii, což stvrzuji svým podpisem

### **Další doporučení pro Ministerstvo vnitra a Policejní prezídium**

1. vytvořit materiál pro proškolení příslušníků PČR, jenž by se věnoval jejich povinnostem vyplývajícím z mezinárodně zakotveného zákazu mučení nebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání a špatného zacházení obecně, a zajistit proškolení a pravidelnou kontrolu povědomí lidskoprávních aspektů policejní služby
2. vytvořit pro příslušníky PČR školení zaměřené na jednání s mladistvými a nezletilými osobami omezenými na svobodě a takový školící program realizovat
3. zřídit systém kontrol zaměřených na dodržování práv osob omezených na svobodě (nejen kontroly formálního rázu – evidence, materiální vybavení cel atd., ale i kontroly zjišťující faktické dodržování práv, zejména z hlediska do cel umístěných osob)
4. navýšení příslušníků PČR v počtu zastoupení žen
5. iniciovat zřízení nezávislého (samostatného) kontrolního orgánu, který bude příslušný k vyřizování stížností proti režimu v policejních celách nebo postupu příslušníků PČR
6. vytvořit a zavést jednotný formulář na zaznamenávání veškeré podané stravy od okamžiku omezení svobody (ve smyslu bodu 108. zprávy)
7. vytvořit a zavést jednotné formuláře, do nichž budou lékaři zaznamenávat údaje ve smyslu § 28 odst. 3 a § 32 odst. 1 ZPČR, tak, aby nedocházelo k porušení povinností vyplývajících ze zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

V Brně dne 10. dubna 2006

JUDr. Otakar M o t e j l  
veřejný ochránce práv